

تلبیس ابلیس

IBLISOVA ObMaNa

UVOD I ČETIRI POGLAVLJA

imām, el-hāfidh
'AbdurRahmān ibn 'Alij ibn Dža'fer
el-Džewzī

تلبیس إبلیس

TELBĪSU IBLĪS
IBLĪSOVA OBMANA

(skraćeni prevod uvoda i četiri poglavlja)

imām, el-hāfidh

“AbdurRahmān ibn 'Alijj ibn Dža'fer

(Ibn el-Džewzī)

Plav, Sandžak
safer 1431. hidžretske
januar 2010. godine

Izdavač:

"K e l i m e t u l - H a q q"

Plav, Sandžak

www.kelimetul-haqq.com

www.kelimetul-haqq.org

kelimetul_haqq@hotmail.com

Prevod, prelom i lektura teksta:

Ebū Ahmed

Unos teksta:

Ebū Hafsa

Dizajn korice:

Ebū Merjem

Štampa:

"K e l i m e t u l - H a q q"

V A Ž N A N A P O M E N A !

Svako kopiranje i umnožavanje ove knjige
ili bilo kojeg njenog dijela
bez odobrenja izdavača je veoma
pohvaljeno i preporučljivo

**Rekao je Allāhov Poslanik
Muhammed, sallallāhu 'alejhi we sellem:**

"Najvrijedniji džihād je reći **riječ istine** pred nepravednim vladarem."¹

"Prvak šehīdā je Hamza, a potom čovjek koji dođe nepravednom vladaru, kaže mu **istinu** u lice, pa ga vladar ubije."²

"Neka nikoga od vas ne spriječi strah od ljudi da kaže istinu kada je vidi ili bude njen svjedok, jer mu **riječ istine** neće približiti čas smrti, niti mu umanjiti nafaku."³

¹ hadīth bilježe Ebū Dāwūd, et-Tirmidhī i Ibn Mādže u svojim "Sunenima" od Ebū Se'īda el-Hudrija i Ebū Umāme el-Bahilija

² hadīth bilježi Hākim od Džābir ibn 'Abdullāha

³ hadīth bilježi imām Ahmed u svome "Musnedu" od Ebū Se'īda el-Hudrija

Uvod u drugo izdanje

(prijevoda na engleski jezik)

Prvo izdanje ove knjige, izdato pod nazivom "*Iblisova obmana ši'ijā'*", je van štampe već više od pet godina. Izdato je 1985. godine, zajedno sa knjigom "*Višeženstvo u islāmu'*", koja je od tada štampana četiri puta. Nisam ponovo štampao "*Iblisovu obmanu...*" zato što se ši'ijaska propagandna prijetnja novim muslimanima na Zapadu značajno umanjila. Glavni razlog ovog umanjenja (ši'ijske propagandne prijetnje) je nedavno izdavanje mnoštva dobrih knjiga na engleskom jeziku, koje jasno objašnjavaju islāmsko vjerovanje.

Međutim, ši'ijiski misonarski rad se ponovo pojačao među muslimanskim zajednicama širom svijeta koje govore engleskim jezikom, a koje nisu upoznate sa historijom *ši'ijā'* i načelima njihovog vjerovanja. Predvodnik ovog napada je "*Tahrīke Tarsile Qur'ān, Inc.*" iz Elmhursta, New York. Ova izdavačka kompanija reprintuje popularne prevode Qur'ana, Pickthalla i Jūsufa 'Alija, da bi pridobila povjerenje naivnih i nedužnih masa. Oni takođe štampaju M. H. Šakirov ši'ijiski prevod nazvan "*Sveti Qur'ān'*" zajedno sa određenim brojem antiislāmskih poslanica kakve su: "*A onda sam bio upućen'*", "*Pravi put'*", itd. Glavni napad je usmjeren na domaće muslimanske zajednice na Filipinima, Šri Lanki i Liberiji.

Njihov materijal proizvodi *šubhe* (sumnje) u umovima mladih muslimana, željnih povratka islāma u njihove zemlje. Zbog ovoga su mi brojne islāmske institucije, organizacije, pojedinci i izdavači knjiga ukazali na potrebu za ponovnim izdavanjem "*Iblisove obmane...*" zbog brojnih dešavanja tokom proteklih pet godina. Drugi prevedeni rad o ši'izmu koji sam nazvao "*Privođenje u Iranu*" je, bez ikakve revizije, prije nekoliko godina reprinted od strane "*Ebul-Qāsim Bookstore*" u Džeddi, Saudijska Arabija.

Međutim, ovaj prijevod "*Iblisove obmane*" je pregledan i poboljšan, u cilju se da poveća korist čitaocima od njega. Jedan od jedinstvenih aspekata prvobitnog prijevoda "*Iblisove obmane ši'ijā*" su detaljne fusnote koje sam dodao da bih poboljšao historijski sadržaj i važnost rada. Iako su ove fusnote često glomazne i povremeno veće nego i sām tekst, one uistinu daju osnovne pozadinske informacije za prosječnog čitaoca. Stoga sam ih ja zadržao, ali sam pokušao poboljšati pregled, da bih učinio njihovo čitanje lakšim.

Također se treba biti naglasiti da razlike između islāma i ši'izma nisu samo pravne i političke, već one dodiruju osnovne principe vjere. Osnovna razlika između pravog islāma i ši'izma leži u konceptu Boga i čovjekovog odnosa prema Bogu. Istinski *islām* smatra da su Božija svojstva jedinstvena Njemu jedino, dok je ši'izam neke od Božijih

svojtava dao ljudskim stvorenjima, koje su nazvali ''imāmima''. Za ši'ije su *imāmi* posrednici između čovjeka i Boga i bez tog njihovog posredstva su ljudi izgubljeni.

Kao što su vjeru islām koju je donio poslanik 'Isā, '*alejhis-selām*, ljudi promijenili u drugu vjeru koja je nazvana ''*kršćanstvo*'', tako su konačnu objavu islāma koju je donio zadnji poslanik Muhammed, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, ljudi promijenili u drugu vjeru koju su nazvali ''ši'izam''.

Dr Ebū Āmina Bilāl Filips

Predgovor prevodioca

(na engleski jezik)

Od iranske "revolucije" 1978. postoji usaglašen napor za širenjem ši'ijskog vjerovanja snagom oružja u arapskom svijetu, te propagandom i političkim utjecajem svugdje, a naročito na Zapadu. Ši'ijska aktivnost na Zapadu nije usmjerena ka nemuslimanima, da ih preobrati u ši'izam, već je posebno usmjerena na muslimane, koji su neupoznati sa pravim islāmom, ali su zanijeti mišlju o islāmskoj revoluciji. Tako je težište ši'ijske propagande palo na nove muslimanske zajednice u Americi, gdje je većina muslimana u uobličavajućim godinama svog islāma. Ove zajednice su preplavljene besplatnom literaturom na engleskom jeziku, koja je ispunjena istorijskim iskrivljavanjima, lažima i novotarijama, a mnogim novim muslimanima su omogućene plaćene ture za Iran i bili su upoznati sa "*plodovima revolucije*".

U muslimanskom svijetu su učenjaci prvih generacija napisali mnoga pobijanja ši'ijskog vjerovanja, a ši'ijske devijacije od matice su dobro poznate. Također su nedavno napisane brojne knjige i pamfleti u pobijanju ši'ijskog obmanjujućeg poziva da se ukloni "jaz između sunijā i ši'ijā".

Međutim, zbog velikog pomanjkanja materijala o historiji *ši'ijā* i njihovom vjerovanju na engleskom jeziku, novi muslimani (koji razumiju engleski jezik) mogu malo ili nimalo saznati o ovoj temi. Oni su stoga nadvladani iranskom propagandnom navalom, u kojoj je većina zabludničkih vjerovanja pametno maskirana. Otuda postoji ogromna potreba za prevodom autoritativnih klasičnih radova o *ši'ijama*. Iako klasični radovi napisani u polemičkom stilu ponekad odvrte čitaoca koji ne pripadaju nijednoj strani kontraverze, takvi radovi često sadrže blago važnih informacija.

Rad koji je u vašim rukama predstavlja skraćeni prevod uvoda i četiri poglavlja Ibn el-Džewzijevo klasika "*Telbīsu Iblīs*", ⁴ koji se tiče *Iblīsove* obmane nekih muslimanskih učenjakā, mistikā i filozofā, kao i devijantnih pseudo-islāmskih sekti. Tri poglavlja su vezana za nastanak, rođenje i razvoj sekti, kolektivno poznatih kao *hawāridži* (*haridžije*), *ši'ijje* (*šī'ah* ili *ši'iti*) i *bātinijje*. Prve dvije su prva zastranjivanja od matice islāma, a treća je izdanak *ši'ijā*.

⁴ Jezički "*telbīs*" znači obmana. *Iblīs*, lično ime *šejtāna* je izvedeno, prema arapskim jezičarima, od korijena "*balasa*", zato što *Iblīs* nema šta da očekuje (*ublisa*) od Allāhove milosti.

Svaka opsežna studija o šiizmu mora da uključi i *hawāridže*, zato što ši'ijska devijacija u velikoj mjeri predstavlja krajnju reakciju na ekstreme *hawāridžā*. *Hawāridži* su 'Aliju ibn Ebī Tāliba proglasili *kāfirom* (nevjernikom), a ši'ije su njega i neke od njegovih potomaka uzdigle na stepen polubogova. Međutim, matica islāma, najčešće nazivana *sunnijским islāmom*, njega ne smatra ni *kāfirom* ni polubogom, već ga smatra jednim od najvećih *ashābā* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*,⁵ i četvrtim od pravednih *halīfā*.

Također, nijedna ozbiljna historijska studija ši'izma se ne može smatrati kompletnom bez pogleda u ono šta se iz nje izrodilo – ultradevijantne sekte *bātinijjā*. U sektama *bātinijjā*, ideje i filozofija ši'izma su projektovane do neizbježnog zaključka u kojoj su 'Alija ibn Ebī Tālib i neki od njegovih potomaka postali manifestacije boga na zemlji. Kršćansko vjerovanje da je poslanik 'Isā (Isus) bio otjelovljeni bog, postalo je – u čak odvratnijem obliku – dio vjerovanja ljudi koji su sebe nazivali muslimanima, baš kao što je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i predskazao, rekavši:

⁵ Arapski izraz "*sallallāhu 'alejhi we sellem*" (*Neka su Allāhov mir i blagoslov na njemu*) su riječi koje su svim muslimanima naređeno da ih kažu kada god se spomene Poslanikovo ime.

"Vi ćete slijediti puteve naroda koji su bili prije vas, stopu po stopu i pedalj po pedalj, do te mjere da, ako bi oni ušli u gušterovu rupu, i vi biste ušli za njima."

Kada je bilo upitano da li je pod "prijašnjim narodima" mislio na kršćane i Židove, on je odgovorio:

*"A na koga drugog?"*⁶

U zaključku, treba spomenuti da su sve fusnote u tekstu moje. Fusnote su dodate da identifikuju izvore hadīthā koje je autor spomenuo i da ukažu na njihov stepen vjerodostojnosti gdje je neophodno. Obimne fusnote su dodate da bi se objasnila pozadina mnogih historijskih referenci, datih od strane autora.

Nadam se da će ovaj rad biti od koristi svima koji ga budu čitali i molim Allāha da ga prihvati kao dobro djelo, učinjeno isključivo radi Njegovog zadovoljstva.

Ebū Āmina Bilāl Filips,
15. mart 1985. godine

⁶ Prenio ga je Ebū Se'īd, a zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

Biografija autora

(Ibn el-Džewzija)

'AbdurRahmān ibn 'Alij ibn Dža'fer el-Džewzī je rođen u gradu Bagdādu približno 1114. godine (po 'Isā'u) i odrastao je učeći pred vodećim učenjacima svoga vremena, uključujući njegovog amidžu Muhammeda ibn Nāsira el-Bagdādija, učenjaka hadītha, fiqha i arapske gramatike.

Ibn el-Džewzī je postao istaknuti učenjak 12. (hidžretskog) stoljeća, naročito u hadīthkim naukama, zbog kojih je nazvan '*el-hāfidh*'. Također je poznat po svom znanju na polju historije, lingvistike, tefsira i fiqha. Postao je vodeći učenjak hanbelijskog medhheba u svoje vrijeme i igrao je veoma važnu ulogu u njegovom oživljavanju i širenju, naročito nakon što je postao omiljen kod 'abbasijskog halife el-Musted'ija (1142-1180). Godine 1179. je držao predavanja u pet škola u prijestonici (Bagdādu).

Međutim, njegov entuzijazam za svoj medhheb proizveo je loša osjećanja i ljubomoru kod drugih učenjakā. Za vrijeme vladavine el-Musted'ijevog sina, halife en-Nāsir li dinillāh (1159-1225), Ibnul-Džewzī je bio protjeran u Wāsit

gdje je ostao pet godina. Godine 1199. je pušten i vraćen u Bagdād, gdje je umro dvije godine kasnije.⁷

Ibn el-Džewzī je živio do poznog doba od osamdeset i sedam godina i bio je plodan pisac tokom većine svoga života. U skorije vrijeme, profesor 'AbdulHamīd el-Alūdžī, irački učenjak, sproveo je istraživanje o postojećim Ibn el-Džewzijevim pisanjima i napisao studiju u kojoj je nabrojao Ibn el-Džewzijeve radove abecednim redom, identifikujući izdavače i biblioteke u kojima se mogu naći njegovi neizdati rukopisi. Broj Ibn el-Džewzijevih knjiga je dostigao zapanjujuću cifru od 376 tekstova. Međutim, čak i ovaj veliki broj se ne može smatrati iznenađujućim, imajući u vidu Ibnul-Džewzijeve veliki trud u to vrijeme.

Od njega se prenosi da je rekao:

"Mnogo ljudi me je posjećivalo sve dok nisam shvatio da je vrijeme najčasnija i najdragocjenija stvar i zbog toga su posjete počele da mi smetaju. Međutim, postao sam uhvaćen između dvije mogućnosti: Ako bih odbio njihove posjete – na kraju bih se osjećao usamljenim i nedostajalo bi mi nešto na šta sam odrastao naviknut, a ako bih prihvatio njihove posjete – moje vrijeme bi bilo protraćeno. Zato sam počeo da izbjegavam posjete koliko god sam mogao, a ako bi to postalo neizbježno – ja bih ograničio svoj razgovor u cilju da ubrzam

⁷ Ibn el-Džewzī, "El-Misbāh el-Mudī fī Hilāfeh el-Musted'i" (Bagdād "Awkāf", 1976. 1. tom, 37.-39. str).

kraj posjete. Takođe bih pripremio stoar da je radim za vrijeme tih posjeta, kako mi vrijeme ne bi uzaludno prolazilo."

Među najpoznatijim Ibnul-Džewzijevim radovima na polju sektaštva je *"Telbīsu Iblīs"*, iz kojega je i ovaj skraćeni prijevod uvoda i četiri njegova poglavlja. Na polju biografije *ashābā* i ranijih generacija učenjaka je njegova knjiga *"Sifah es-Safwah"*, koja ima tri velika toma i *"Tārīh 'Umer ibnul-Hattab"* (Bejrut, *"Dar er-Rāid al-Arebī"*, 1982). Njegova knjiga *"Taqwīm el-Lisān"* (prvo izdanje, Kairo, *"Dār el-Ma'rifeh"*, 1966.), napisana je na polju arapske lingvistike. Na polju nauke tefsīra Ibnul-Džewzī je napisao rad od devet tomova, nazvan *"Zād el-Mesīr fil-'Ilm et-Tefsīr"* (Damask, *"El-Mekteba el-Islāmijje"*, 1964.), a u hadīthu *"El-Ilel el-Mutenāhije fī el-Ahādīth el-Wāhijje"* (prvo izdanje, Fajsalabad, Pakistān, *"Idāre el-'Ulūm el-Atharīje"*, 1979.) i *"El-Mewdū'āt"* (Medīna, Saudijska Arabija, *"El-Mekteba es-Selefije"*, 1966.), koji ima tri toma.

Autorov uvod

Sva zahvala pripada Allāhu, Koji je postavio *mizān* (kriterijum) pravde za one koji razuma imaju, Koji je poslao poslanike kao donosioce radosne vijesti o nagradi i kao opominjače na kaznu, Koji je objavio Knjige koje su objasnile pogrešno i ispravno i dao potpune zakone, u kojima nema grešaka niti nedostataka. Hvalim Ga hvalom onoga koji zna da je On uzrok svih uzroka i svjedočim Njegovu jednoću, iskreno i bez sijenke sumnje.

I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, koga je On poslao kada se *kufr* okačio kao veo na licu vjere. On je odagnao tminu svjetlom božanske upute, uklonio zastor i objasnio ljudima ono što im je objavljeno. On im je razjasnio sve što je bilo nejasno u Knjizi i ostavio ih u čistom stanju, čistom od svake deformacije i iskrivljavanja. Neka su Allāhov *salawāt* i *selām* na njega, na sve članove njegove porodice, na sve *ashābe* i na one koji ih slijede u dobročinstvu sve do Dana proživljenja i suđenja.

A potom:

Sigurno je da je najveći *bereket* dāt čovjeku – razum, jer je to jedino sredstvo kojim se spoznaje Uzvišeni Allāh i jedini put kojim se ostvaruje vjerovanje u Njegovog Poslanika. Međutim, kako razum ne može da preuzme odgovornost za sve što čovjeku treba, slati su poslanici i objavljujane su Knjige. Tako je božanski zakon poput Sunca, a razum je poput oka koje vidi Sunce, ako je oko otvoreno i zdravo. Kada razum prihvati istinitu poruku Allāhovih poslanikā, nakon što uvidi dokaze i mu'džize (dokaze njihovog poslanstva), on im se (poslanicama) pokorava i na njih se oslanja za razumijevanje skrivenog i neviđenog svijeta.

A kada je Allāh ljudskom rodu podario razum, započeo je (ljudsku zemaljsku egzistenciju) vjerovjesništvom njihovog oca Ādema, '*alejhis-selām*, koji ih je podučavao u skladu sa *wahjom* (Objavom) Allāha, Slavljelog i Uzvišenog, pa su ostali na pravom putu sve dok Kābila njegova strast nije odvela sa puta dobročinstva, te je ubio svoga brata.

Prema tome, nekontrolisane strasti su podijelile ljude u frakcije i odvele ih u pustoš zablude i obožavanja idola. Među njima su se pojavila mnoga kontradiktorna vjerovanja i postupci, koji nisu bili u saglasnosti sa porukom poslanikā i koji su bili zbunjajući za razum. Slijedeći svoje strasti i običaje i

uticajem svojih vođa, ljudi su ostvarili *Iblisovu* želju: da će ga svi oni slijediti, izuzev šake vjernika.⁸

Znaj da su vjerovjesnici došli sa potpunom porukom i suprotstavili se bolestima društva djelotvornim lijekovima u skladu sa nepromijenjenim *menhedžom* (metodologijom). Međutim, *šejtān* je došao i pomiješao jasnu poruku sa dvosmislenostima, a otrov sa lijekovima i zamračio pravi put, proizvodeći oko njega bezbrojne puteve zablude.

Šejtān nije prestao da se poigrava ljudskim razumima, sve dok se oni nisu rasparčali u gomilu *džāhilijetskih* sekti, zasnovano na prezrenim novotarijama. Neki su na kraju počeli obožavati kipove u sāmom *Bejtul-Harāmu* (Ka'bi) i sebi učinili zabranjenim (određene životinje): *sā'ibu* (ženku kamile ostavljene da slobodno pase), *behīru* (*sā'ibinog* ženskog potomka, čije su uši rezali), *wesīlu* (ovcu koja je sedam puta rodila, svaki put rađajući dvije ženke) i *hāma* (ždrijebe kamile posvećeno kipovima u skladu sa određenim obredima). Oni su, također, ukopavali svoju živu žensku djecu i uskraćivali im njihova pravā na nasljedstvo, i mnogo drugog od zablude, koju im je uljepšao *Iblīs*.

⁸ sūra el-Hidžr, 39. i 40. ājet.

Onda je Allāh, Slavljeni i Uzvišeni, poslao Muhammeda, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, koji je ukinuo ove odvratne postupke i uveo zakone za korist čovječanstva.

A što se tiče njegovih *ashābā*, oni su – za vrijeme njegovog života i nakon njegove smrti – putovali po svjetlu njegove upute, sačuvani od neprijatelja (*Iblīsa*) i njegovih zavodjenja.

Ali, kada je dnevna svjetlost njihovog prisustva iščezla, sjenke tmine su pale, strasti su se povratile, *bid'ati* (novotarije) su se pojavili, jasni i široki put se suzio, a većina ljudi je svoju vjeru podijelila u frakcije.

Iblīsu se ukazala prilika za zamućivanje, obmanjivanje, uljepšavanje, dijeljenje i izmišljanje. Jer, *Iblisova* obmana se može desiti jedino u tamnoj noći neznanja. Ako se zora znanja pojavi – njegova obmana se jasno objelodani.

Ja sam odlučio da upozorim ljude na njegove lukavosti i spletke, da ukažem na njegove zamke, zato što je u razotkrivanju zla – upozoravanje na upadanje u njega.

U dva "*Sahīha*"⁹ postoji hadīth Hudhejfe, *radijallāhu 'anhu*, u kome je on rekao:

*"Ljudi su pitali Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem, o dobru, a ja sam ga pitao o zlu, bojeći se da ne dopre do mene."*¹⁰

Od 'Abdullāha ibn 'Abbāsa je također prenešeno da je rekao:

"Tako mi Allāha, ne vjerujem da danas na površini Zemlje postoji iko koga bi šejtān volio vidjeti mrtvog više nego mene."

Kada je bio upitan zašto je to tako, on je odgovorio:

"Tako mi Allāha, kada on napravi novotariju na istoku ili na zapadu i čovjek je donese do mene – ja je uporedim sa sunnetom i ona se vrati njemu (šejtānu), kao što ju je i poslao."

Stoga sam ja napisao ovu knjigu da bih upozorio ljude na *Iblisova* iskušenja, da bih ih zaplašio uklanjanjem njegove maske i razotkrivanjem njegovih spletki. A Allāh pomaže svakom onom koji je iskren u svojim namjerama.

⁹ "*Sahīh el-Buhārī*" i "*Sahīh Muslim*" , vjerodostojne (autentične) zbirke hadīthā Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*.

¹⁰ Zabilježio ga je el-Buhārī.

Pridržavanje za sunnet i džemā'at

Od Ibn 'Umera se prenosi da je 'Umer ibnu-Khattāb, radijalāhu 'anhumā, rekao:

"Jedne prilike je Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, ustao među nama i rekao:

"Ko god od vas želi središte dženneta – neka se drži uz džemā'at, jer je šejtān sa sāmim (usamljenim), a udaljen je od dvojice." "¹¹

Od 'Abdullāha se prenosi da je jedne prilike Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, svojom rukom povukao liniju u prašini i rekao:

"Ovo je Allāhov pravi put."

Ona je povukao nekoliko linija desno i lijevo od te linije i rekao:

"Na svakom od ovih puteva šejtān poziva ljude njemu".

A onda je proučio:

"Zaista je ovo Moj pravi put, pa ga se držite i ne slijedite (iskrivljene) puteve." "^{12 13}

¹¹ Zabilježio ga je et-Tirmidhī, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahīh Sunen et-Tirmidhī"*, broj 1758.

'Abdullāh ibn 'Amr je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Ono što se desilo potomcima sinova Isrā'ilovih će se sigurno desiti i mome ummetu, korak po korak, do te mjere da ako bi među njima bilo onih koji otvoreno imaju odnos sa svojim majkama – i među mojim ummetom bi bilo onih koji bi to uradili. Sigurno su se Israelićani podijeli u 72 grupe, a i moj ummet će se podijeliti u 73 skupine. Sve one će biti u vatri, izuzev jedne."

Kada su oni (*ashābi*) upitali:

"Koja je to skupina, o Allāhov Poslaniče?"

On je odgovorio:

"Ona koja je na onome na čemu sam ja i moji *ashābi*." ¹⁴

'Ā'iša je prenijela da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Ko uradi neko djelo koje nije u skladu sa ovom našom stvari (dīnom) – to mu se odbacuje." ¹⁵

¹² sūra el-En'ām, 163. ājet.

¹³ Zabilježio ga je Ibn Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahīh Sunen Ibn Mādže"*, 1/7/11.

¹⁴ Zabilježio ga je et-Tirmidhī, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahīh Sunen et-Tirmidhī"*, broj 2129.

¹⁵ Zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

Enes ibn Mālik je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Ko god ne voli moj sunnet – nije od mene (nije moj)." ¹⁶

'AbdurRahmān ibn 'Amr es-Selēmī je rekao da je čuo 'Irbāda ibn Sārije da kaže:

"Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, nam je držao govor od koga su se oči rosile suzama, a srca mekšala, pa smo rekli:

"Allāhov Poslaniče, ovo kao da su riječi osobe koja odlazi, pa šta nam ostavljaš u wasijjet?"

On je rekao:

"Ostavljam vas na svijetlome putu, njegova noć je svijetla kao i njegov dan. Niko neće zastraniti od njega, osim onaj koji je propao. Ko god bude poživio – vidjeće mnoga razilaženja. Tada se držite za moj sunnet i sunnet ispravnih i upućenih halifā. Držite se za to (za sunnet) svojim očnjacima. Pokoravanje (vođi) vam je obaveza, makar on bio abesinski rob. Zaista je (istinski) vjernik poput kamile koja ima (ubodenu) uzdu u svom nosu. U kom god pravcu je povedena, ona se pokorava sa poslušnošću."

¹⁷

¹⁶ Zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

¹⁷ Zabilježio ga je Ibni Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahih Sunen Ibn Mādže"*, 1/13-4/41.

Ibn Mes'ūd je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Ja ću vas voditi do vrela (u džennetu) i neki ljudi će drhtati i biti udaljeni od mene. Ja ću povikati: "O Gospodaru, to su moji sljedbenici (ashābi)!", pa će biti rečeno: "Ti ne znaš šta su oni nakon tebe uveli"."¹⁸

Ebū Derdā' je rekao:

"Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je došao do nas dok smo sjedeli, spominjući siromaštvo, pa je rekao:

"Bojite se siromaštva?! Tako mi Allāha u Čijim rukama je moja duša, riznice svijeta će na vas biti obilno prosute, sve dok ništa osim ovoga (svijeta) ne prouzrokuje da srce jednog od vas skrene (sa istine). Tako mi Allāha, ostavljam vas (nakon mene) sa nečim poput svjetla, njegove noći su kao i njegovi dani."

Ebu Derdā' je rekao:

"Tako mi Allāha, Allāhov Poslanik nas je ostavio na putu poput svjetlosti."¹⁹

El-Miqdām ibn Ma'dikerib el-Kindī je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

¹⁸ Zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

¹⁹ Zabilježio ga je Ibni Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahīh Sunen Ibn Mādže"*, 1/6/5.

"Uskoro će moj sunnet (predaje od mene) biti prenešen čovjeku koji leži na svom krevetu, a koji će reći:

"Allāhova Knjiga je dovoljna između vas i nas. Šta god mi nađemo u njoj da je halāl – mi ga prihvatamo halālom, a šta god nađemo hāramom – mi ga prihvatamo kao harām".

Čuvajte se, jer sve što je Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, proglasio harāmom je kao ono što je Allāh proglasio harāmom."²⁰

'Abdullāh ibn Mes'ūd je od svoga oca prenio da je Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, rekao:

"Onaj ko namjerno na mene slaže – neka sebi pripremi mjesto u džehennemu."²¹

El-Mundhir ibn Džerīr je od svoga oca prenio da je Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, rekao:

"Ako neko uvede dobar sunnet koji se slijedi – ima nagradu za to i nagradu zbog svih onih koji ga slijede u tome, a da se nimalo ne umanji od njihove nagrade. Ako neko uvede loš sunnet koji se slijedi – imaće breme svoje kao i breme onih koji

²⁰ Zabilježio ga je Ibni Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahih Sunen Ibn Mādže"*, 1/7/12.

²¹ Zabilježio ga je Ibni Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahih Sunen Ibn Mādže"*, 1/11/28.

postupaju po tome, a da se nimalo ne umanji od njihove kazne."²²

'Amr ibn 'Awf el-Muzenī je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Onaj koji oživi moj sunnet, a onda ljudi postupaju po tome – imaće nagradu ravnu nagradi onoga koji radi po tome, a da se ništa ne umanji od njegove nagrade."²³

Ebul-'Alije²⁴ je prenio da je Ibn Ka'b rekao:

"Pridržavajte se puta i sunneta, jer nema roba koji je na putu i sunnetu, koji spomene Milostivog i oči mu se ovlaže suzama, a da će ga dotaći (džehennemska) vatra. Sigurno je skromni napor na Allāhovom putu i sunnetu bolji nego veliki trud u suprotstavljanju (njima)."

Se'īd ibn Džubejr²⁵ je prenio da je Ibn 'Abbās rekao:

²² Zabilježio ga je Ibni Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahih Sunen Ibn Mādže"*, 1/40/168.

²³ Zabilježio ga je Ibni Mādže, a sahihom ga je ocijenio el-Albānī u *"Sahih Sunen Ibn Mādže"*, 1/41-2/173.

²⁴ Njegovo ime je Zijād el-Barrā i bio je iz Basre. Bio je od pouzdanih prenosilaca hadītha od *ashābā*, umro je 709. godine (po 'Isā'u, *'alejhis-selām*), a hadīthi koje je on prenio se mogu naći i kod el-Buharija i kod Muslima (Ibn Hadžer, *"Taqrīb et-Tahdhīb"*, 2. tom, 443. str., br. 10).

"Pogled u čovjeka od ehlu-sunneta koji poziva sunnetu i zabranjuje bid'at je 'ibādet."

'Āsim je prenio da je Ebul-'Alije rekao:

"Pridržavajte se za put onakav kakav je bio prije nego što su se ljudi (ranijih generacijā) podijelili."

Ebū Ishāq el-Fezzārī je prenio da je el-Ewzā'ī²⁶ rekao:

"Strpljivo se ograniči na sunnet i zastani ondje gdje su oni zastali. Govori ono što su oni govorili i suzdrži se onoga čega su se oni suzdržali. Uzmi put svojih ispravnih prethodnika jer je, zaista, ono što je bilo dovoljno njima, dovoljno i tebi."

'Ubejj je prenio da je čuo Sufjāna²⁷ da je rekao:

"Govor se ne prima bez djelā. Govor i djela su beznačajni bez (ispravnog) nijjeta. A govor, djela i nijjet ne vrijede, osim ako su u skladu sa sunnetom."

²⁵ *Tabī'in*, pouzdani prenosilac od *ashābā* koji je rođen u Kūfi. Ubio ga je *emewijski* vojskovođa el-Hadždžādž ibn Jūsuf 713. godine u starosti od oko 50 godina (Ibn Hadžer, "*Taqrīb et-Tahdhīb*", 1. tom, 292. str., br. 133).

²⁶ 'AbdurRahmān ibn 'Amr el-Ewzā'ī (umro 677. godine), bio je poznat i pouzdan prenosilac hadīthā, kao i veliki učenjak islāmskog prava ("*Taqrīb et-Tahdhīb*", 1. tom, 493. str., br. 1064).

²⁷ Sufjān ibn Se'īd eth-Thewrī (umro 681. godine), bio je povjerljivi prenosilac hadīthā i poznati učenjak islāmskog prava ("*Taqrīb et-Tahdhīb*", 1. tom, 311. strana, br. 312).

Sunnet i bid'at

A ako bi neko rekao – iako sam ja pohvalio sunnet i kritikovao bid'at – šta je sunnet, a šta je bid'at, kad svaki novotar u naše vrijeme tvrdi da je on od ehklus-sunneta, ja mu odgovaram da riječ "sunnet" u jeziku znači "tarīq" (put) i da nema sumnje da su *ashābi* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, oni koji slijede njegove stope i (nema sumnje) da su oni koji prenose riječi Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, sljedbenici sunneta, jer su oni bili na tom putu dok se nisu desile novotarije.

Sa druge strane, *bid'a* se odnosi na nešto što nije postojalo, a onda je uvedeno (izmišljeno). Uz to, u većini slučajeva se novotarije suprotstavljaju božanskom zakonu, ukazujući na potrebu za ljudskim dodacima ili uklanjanjima.

Čak je i uvedena praksa koja se ne suprotstavlja *šerī'atu* ili ne sadrži nikakvu promjenu bila omražena od većine selefā i oni su izbjegavali svaku novotariju, čak i pored toga što su određene vrste bile dozvoljene, štiteći tako osnovu *ittibā'a* (pridržavanja) (za put).

Na primjer, kada su halīfa Ebū Bekr i 'Umer zatražili od *ashāba* Zejda ibn Thābita da sakupi Qur'ān u jednu knjigu, on je odgovorio:

"Kako ćete vas dvojica uraditi u dīnu nešto što Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, nije uradio?"

'Abdullāh ibn Ebī Seleme je prenio da je (*ashāb*) Sa'd ibn Mālik na hadždžu čuo čovjeka da govori: *"Lebbejke, Dhel-Me'āridž"*, pa je rekao:

"Mi nikada to nismo govorili u vrijeme Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem."

Jedan je čovjek obavijestio (*ashāba*) 'Abdullāha ibn Mes'ūda da je grupa ljudi sjedela u mesdžidu nakon akšam-namāza i jedan od njih bi rekao: *"Recite: "Allāhu ekber" "* i ostali bi to ponovili uglas, a onda bi on rekao: *"Recite: "SubhānAllāh" "* i onda bi oni rekli isto, a onda bi on rekao: *"Recite: "Elhamdulillāh" "* i onda bi oni uradili tako. Ibn Mes'ūd je rekao čovjeku da ga obavijesti ako ih ponovo bude našao da to rade. Kada je čovjek otišao gdje su oni bili, sjeo je dok ih nije čuo i vratio se da obavijesti Ibn Mes'ūda. Ibn Mes'ūd je otišao do njih i rekao:

"Ja sam 'Abdullāh Ibn Mes'ūd. Tako mi Allāha, pored Koga drugog boga nema, vi ste nepravedno donijeli novotariju i smatrate sebe učenijim od ashābā Muhammeda, sallallāhu 'alejhi we sellem."

'Amr ibn Utbe²⁸ je na to rekao: "Estagfirullāh!"

Ibn Mes'ūd je rekao: "Držite se čvrsto za (Poslanikov) put, jer ako krenete udesno ili ulijevo – otići ćete daleko u zabludu."

Ibn 'Awf je rekao:

"Jednom kada smo bili sa Ibrāhīmom en Neha'ijem,²⁹ došao mu je čovjek i rekao: "Ebū 'Imrān, moli Allāha da me izliječi." Vidio sam krajnju odvratnost zbog toga ispisanu na njegovom (Ibrāhīmovom) licu. On je onda spomenuo sunnet i njegovu ljubav prema tome i spomenuo šta su ljudi izmislili i njegovu odvratnost prema tome."

Muhammed ibn Bekr je prenio da je čuo Fudajla ibn Ijjāda³⁰ da kaže:

²⁸ 'Amr ibn Utbe es-Selemī iz Kūfe, bio je učenjak od *tabi'īnā* (učenika *ashābā*), poznat po prenošenju hadīthā od Ibn Mes'ūda. *Šehīdio* (poginuo) je za vrijeme *hilāfeta* 'Uthmāna (Khazredžī, "*Tadhīb Tetdhīb el-Kemāl*", Kairo, "*Mekteba el-Qāhira*", 2. tom, 291. str., br. 5338. i "*Taqrīb et-Tahdhīb*".).

²⁹ Ibrāhīm ibn Jezīd en Nehā'ī (umro 715. godine) iz Kūfe, bio je veliki učenjak islāmskog prava za vrijeme doba *tabi'īnā* (učenika *ashābā*) ("*Taqrīb et-Tahdhīb*", 1. tom, 46. str., br. 30).

³⁰ Fudajl ibn Ijjād et-Temīmī (umro 803. godine), bio je poznati hadiski učenjak, poznat po svojoj bogobojzности, od učenika *tabi'īnā*. Među njegovim najčešće citiranim izrekama je: "*Ko god se boji Allāha – niko mu*

"Neka se čuva svaki onaj koji sjedi sa onim koji uvodi novotarije (bid'a) u vjeru."

'Abdusamed ibn Jezīd je prenio od Fudajla ibn Ijjāda da je rekao:

"Allāh će učiniti da djela onoga ko voli novotara propadnu i ukloniti svjetlo islāma iz njegovog srca."

A jedne druge prilike on je prenio od njega da je rekao:

"Ako vidite novotara da ide putem – krenite drugim putem. Dobra djela novotara se ne uzdižu Allāhu. Ko god pomogne novotaru – pomogao je uništenju islāma."

Ovako je jasno da su rane generacije muslimana pažljivo izbjegavale sve novotarije koje su imale čak i najjudaljeniju vezu sa vjerom, iz straha od stvarnog mijenjanja vjere do čak najmanjeg stepena.

Međutim, došlo je do nekih novih postupaka koji se nisu suprotstavljali šerī'atu ili ga promijenili; ovi postupci su bili dozvoljeni. Na primjer, prenosi se da su ljudi klanjali odvojeno ili u manjim grupama za vrijeme noći ramadāna i da ih je halīfa 'Umer ibn el-Hattāb skupio u jedan džemā'at iza ashāba Ubejja

ne može nauditi, a ko god se boji ljudi, mimo Allāha – niko mu ne može pomoći." ("Tadhhib Tetdhīb el-Kemāl", 2. tom, 338. i 339., br. 5739).

ibn Ka'ba. Kada je 'Umer napustio mesdžid i vidio ih u džemā'atu, rekao je: "Ovo je dobra inovacija (*bid'a*)."

Bila je dobra zato što je *namāz* u džemā'atu bila pravna praksa u vjeri.³¹ Gdje god je nova stvar čvrsto utemeljena na šeri'atskom principu, ona je dozvoljena.

Međutim, svaka novotarija koja pokušava da kompletira neki aspekt vjere je pogrešna, zato što ona ukazuje na nedostatak u šeri'atu. A ako se ta novotarija suprotstavlja šeri'atu – ona je još i gora.

Ovako su sljedbenici *sunneta* oni koji se pridržavaju za Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i slijede njega, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, a sljedbenici *bid'ata* su oni koji uvode stvari u vjeru, a da za to nemaju nikakve stvarne osnove ili podrške. Zbog ekstremne zablude njihovih mišljenja oni se kriju iza svojih novotarija, dok sljedbenici *sunneta* ne kriju svoja mišljenja. Njihovi stavovi su jasni, njihova ideologija je dobro poznata, a dobro će oni i imati.

³¹ Za života Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je klanjao noćne *namāze* u džemā'atu tri noći zaredom, a onda ih je klanjao *sām*, da bi pokazao da su obje prakse dozvoljene.

Dva *ashābā*, el-Mugīre ibn Šu'be i Thewbān, su prenijeli da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:
"Grupa mojih sljedbenika će ostati dominantna sve dok Allāhova naredba (za početak Konačnog časa) ne dođe."³²

³² Zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

Iblisova obmana hawāridžā ³³

Prvi i najgori od hawāridžā je bio Dhul-Khuwejsire.

(Ashāb) Ebū Se'īd el-Hudrī je rekao:

"Alija ibn Ebī Tālib je poslao neko zlato umotano u kožu iz Jemena ³⁴ Allāhovom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i on ga je podijelio Zejdu el-Khajlu, el-Aqra' ibn Hābisu, 'Ujejetu ibn Hisnu i 'Alqami ibn 'Ulāthetu. ³⁵ Ovome su prigovorili neki od ashābā, ensārijā i drugih, ³⁶ na što je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Zar nećete vjerovati meni, kome Onaj iznad nebesa vjeruje? Vijesti mi stižu sa nebesa ujutru i navečer."

A onda je čovjek sa upalim očima, visokim jagodicama, izbočenim čelom, gustom bradom i obrijanom glavom ustao i rekao: "O Muhammede, boj se Allāha!"

³³ Arap. "hawāridž" (jednina: "hāridžī"). Ovaj termin se odnosi na svakoga ko se otvoreno pobuni protiv vlasti legitimnog muslimanskog vladara. (eš-Šahrastānī, "El-Milel wen-Nihel", Bejrut, "Dār el-Ma'rifeh", 2. izdanje, 1975., 1. tom, 114. str.)

³⁴ 'Alija je bio *emīr* Jemena u to vrijeme.

³⁵ Jedan od prenosilaca, 'Amāre ibn el-Qa'qā' misli da je četvrta osoba možda bila 'Āmir ibn et-Tufejl.

³⁶ Koji su bili vođe iz Nedžda (istočna Arabija)

Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, mu se okrenuo i rekao: **"Teško tebi! Zar ja nisam osoba koja se najviše Allāha boji?"**

Čovjek je onda otišao, a Hālid ibn Welīd je skočio i rekao: "O Allāhov Poslaniče, hoću li mu otkinuti glavu?"

Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je rekao: **"Možda on klanja namāz."**

Hālid je onda rekao: "Možda onaj koji obavlja namāz kaže svojim jezikom ono što nije u njegovom srcu."

Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je odgovorio: **"Nije mi naređeno da otvaram srca ljudi, niti da rascepljujem njihove utrobe."**

A onda je on pogledao ka čovjeku koji je odlazio i rekao: **"Od potomstva ovog čovjeka će se pojaviti ljudi koji će učiti Qur'ān, ali on neće prelaziti njihove grkljane; oni će izlaziti iz vjere brzo kao što strijela prolazi kroz njen cilj." ³⁷ "**

Ovaj čovjek se zvao Dhul-Khuwejsire et-Temīmī. U predaji stoji i da je on rekao Allāhovom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we sellem*: "Budi pravedan", na što mu je ovaj rekao: **"Teško tebi! Pa ko je pravedan, ako ja nisam?"**

Ovaj čovjek je prvi haridžija koji se pojavio u islāmu. Korijen njegove bolesti je bio taj da je on dao prednost svom

³⁷ Zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

sopstvenom mišljenju nad mišljenjem Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*. Da je sačekao da čuje šta je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, imao da kaže – on bi shvatio da ni jednom mišljenju ne može biti data prednost nad mišljenjem Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*. A sljedbenici ovog čovjeka su bili ljudi koji su kasnije oružano ustali protiv halife 'Alije ibn Ebī Tālība, *radijallāhu 'anhu*.³⁸

Kada se borba između Mu'āwīje i 'Alije, *radijallāhu 'anhumā*, odužila,³⁹ Mu'āwījini sljedbenici su podigli mushafe

³⁸ Za vrijeme vladavine *halife* Ebū Bekra (632-634) pleme Temīm se okupilo iza lažne vjerovjesnice Sedžāh koja se pojavila među njima, a onda je ujedinila snage sa lažnim poslanikom Musejlemom i pobunila se protiv islāma.

³⁹ Nakon smrti *halife* 'Uthmāna (vladao 644-656), 'Alija je određen kao četvrti *halifa* u Medini u junu 656. Decembra iste godine 'Alijine snage su nepažljivo uvučene u sukob sa snagama *ashābā* Talhe, Zubejra i Poslanikove žene 'Ā'īše. *Halifa* 'Alija je onda učinio Kūfu svojom prestonicom i poslao zamjene za neke provincijske namjesnike. Stanovnici Sirije su odbacili Sehla ibn Hanīfa kao zamjenu za Mu'āwīju koji je u to vrijeme tražio osvetu za smrt svoga rođaka 'Uthmāna, prije davanja prisege na vjernost 'Aliji. Mu'āwīja nije smatrao 'Alijino postavljenje kompletnim pošto njemu prisega na vjernost još nije bila data od važnih velikih *ashābā* poput Usāme ibn Zejda, Sa'da ibn Ebī Weqqāsa, Ibn 'Umera, Zejda ibn Thābita, itd. (Ibn Kethīr, "*El-Bidāje wen-Nihāje*", Bejrut, "*Mekteba el-Me'ārif*", 3. izdanje, 1974., 7. tom, 227. str.).

'Alija je, sa druge strane, smatrao da se, zbog preovlađujuće konfuzije, najprije mora ponovo uspostaviti stabilnost države, prije nego što se 'Uthmānove ubice mognu pohapsiti. Ova razlika u mišljenju je dovela do

(primjerke Qur'āna) vezane za krajeve svojih kopalja i pozvali 'Alijine sljedbenike da im ono što je u Qur'ānu presudi.

Rekli su: "Odredićemo jednog čovjeka od nas, a vi odredite jednog čovjeka od vas (da pregovaraju). Postupimo po onome što je u Knjizi Allāha, Slavljenog i Uzvišenog."

Ljudi su rekli: "Zadovoljni smo (prijedlogom)."

Mu'āwijini sljedbenici su poslali 'Amr ibn el-Āsa da ih predstavlja.

'Alijini sljedbenici su rekli: "Pošalji Ebū Musā'a".

'Alija je rekao da ne misli da je on podesan za to i predložio Ibn 'Abbāsa umjesto njega. Međutim, njegovi sljedbenici su rekli da oni ne žele nikoga od 'Alijinih rođaka i oni su poslali Ebu Musā'a.⁴⁰ Arbitraža je ipak odložena do mjeseca ramadāna.

susreta njihovih snagā na ravnici Siffīn, južno od er-Raqqah, na zapadnoj obali Eufrata u julu 657. godine. Čarke između dvije strane su se odužile nedjeljama na neodlučan način, jer ni jedna strana nije bila željna da se strmoglavi u bitku punog obima protiv muslimanā. ("*Historija Arapa*", 179. i 180. str., "*Itmām el-Wafā*", Egipat, "*El-Mekteba et-Tedžārije el-Kubrā*", 9. izdanje, 1964., 211. i 212. str. od Muhammed el-Khadari bek).

⁴⁰ Ebū Mūsā el-Eš'arī se držao po strani borbe između 'Alije i Mu'āwijije i savjetovao je ljude da se ne bore. ("*El Bidāje wen-Nihāje*", 7. tom, 277. str.).

Tada reče (jedan od 'Alijinih pristalica po imenu) 'Urwe ibn Udhejne: ⁴¹ "Prepuštate da ljudi presuđuju o onome što je u Allāhovoj nadležnosti?! Sud pripada samo Allāhu!"

Kada se 'Alija vratio sa Siffīna i ušao u Kūfu, oko dvanaest hiljada njegovih sljedbenika nije ušlo u grad sa njim. Umjesto toga, oni su se ulogorili u mjestu Harūrā ⁴² i podigli svoje glasove, ujedinjeni uzvikujući slogan: "Sud pripada samo Allāhu!"

Ovaj incident obilježava prvu pojavu *hawāridža* kao sektaškog pokreta. Oni su nakon toga postavili Šebība ⁴³ ibn Rib'ija et Temīmija kao svog *emīra* za borbu, a 'Abdullāha ibn el-Kawwā'a el-Ješkerija kao svog *emīra* za *namāz*.

Ovi *hawāridži* su u početku bili vrlo pobožni i predani u pogledu obavljanja različitih djela *'ibādeta*. Međutim, njihovo vjerovanje da su oni učeniji nego Poslanikov *ashāb* 'Alija ibn Ebī Tālib, *radijallāhu 'anhu*, postalo je osnova grozne bolesti koja ih je zadesila i odvela u zabludu.

⁴¹ Njegovo pravo ime je 'Urwe ibn Džerīr, a Uthejne je bila njegova majka. Vidi "*El-Bidāje wen-Nihāje*", 7. tom, 278. i 279. str.

⁴² Selo u 'Irāqu blizu Kūfe. Ovim prvim buntovnicima je dato ime "*harūrije*" ili "*muhakkime*" ("*El-Milel wen-Nihal*", 1. tom, 115. str.).

⁴³ Šabath ibn Ribī ("Tārīh el-Umem wel-Mulūk ", 6. tom, 52. str.).

'Abdullah ibn 'Abbās ⁴⁴ je rekao:

"Kada su se hawāridži odmetnuli, oko šest hiljada njih se sakupilo na imanju jednog čovjeka i složili su se da se pobune protiv 'Alije ibn Ebī Tālība. Za vrijeme njihovih susretā, neki ljudi su došli do 'Alije i obavijestili ga da ova grupa kuje zavjere protiv njega. Međutim, 'Alija je svojim sljedbenicima rekao da ih ne napadaju sve dok ovi njih ne napadnu, a što će ovi sigurno uraditi.

Jednoga dana došao sam do 'Alije prije podne namāza i rekao mu: "O emīrul-mu'minīn, ⁴⁵ namāz te umirio – molim te dozvoli mi da posjetim pobunjenike i da pričam s njima." S početka je 'Alija odgovorio da se boji za mene, ali mi je kasnije dozvolio, kada sam ga ubijedio da sam poznat među njima kao osoba dobrog karaktera koja ne bi povrijedila nikoga.

Onda sam otišao i obukao svoju najbolju jemensku odjeću i sandale i otišao sam da ih posjetim u podne. Kada sam ušao u

⁴⁴ Ibn 'Abbās je bio rođak Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i jedan od njegovih velikih *ashābā*. Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, mu je dao nadimak "*Turdžumān el-Qur'ān*" (komentator Qur'āna), a njegov komentar Qur'āna se smatra najautoritativnijim nakon sāmog Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*. *Halīfa* 'Alija ga je postavio kao svog *emīra* nad gradom Basrom. ("*Tārīh el-Umem wel-Mulūk*", 5. tom, 224. str.).

⁴⁵ Jezički: "*vođa vjernikā*". Ova titula je prvi put data drugom pravednom *halīfi* 'Umer ibnul-Hattābu, a ovu praksu je nastavio treći *halīfa* 'Uthmān, kao i četvrti, 'Alija.

njihov kamp, našao sam ljude čija je skrušenost u namāzu bila onakva kakvu nikada nisam vidio. Na njihovim čelima su bili ožiljci (tragovi) od trajnih i produženih sedždi, a njihovih dlanovi su bili žuljeviti kao koljena deva. Njihova odjeća je bila natopljena, ⁴⁶ a njihova lica su bila blijeda i izborana od probdjevne noći (budni u 'ibādetu).

Kada sam ih ja poselamio oni su odgovorili: "Dobro došao, Ibn 'Abbās. Šta te je dovelo ovdje?"

Ja sam odgovorio: "Dolazim od muhādžirā, ⁴⁷ ensārijā ⁴⁸ i Poslanikovog zeta, među kojima je Qur'ān objavljen. Oni znaju njegovo tumačenje bolje nego što vi znate."

Neki od njih su odbili da raspravljaju sa mnom jer sam ja Qurejšijja, govoreći da je Allāh, subhānehū we te'ālā, rekao da su oni narod koji voli da raspravlja. ⁴⁹

Međutim, dvojica ili trojica od njih su predložila da ja pričam sa njima, pa sam ja rekao: "Recite mi šta imate protiv zeta Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem, protiv

⁴⁶ Arap. "*murahhadah*" (Ibn el-Ethir, "*En-Nihāje fī Garīb el-Hadīth wel-Athār*", Bejrut, "*El-Mekteba el-Islāmijje*", 1. izdanje, 1963., 2. tom, 208. str.).

⁴⁷ Jezički: "*iseljenici*", naziv dat muslimanima koji su emigrirali iz Mekke u Medīnu.

⁴⁸ Jezički: "*pomagači*", naziv dat muslimanima Medīne koji su primili *muhādžire* u svoje domove.

⁴⁹ sūra ez-Zuhruf, 58. ājet.

muhādžirā i ensārijā među kojima je Qur'ān objavljen? Nema ni jednog od njih među vama, a oni znaju tumačenje Qur'āna bolje nego vi."

Oni su odgovorili da postoje tri stvari koje oni imaju protiv 'Alije. Kada sam ja pitao koje su to, oni su rekli: "Jedna je to da je 'Alija učinio ljude sudijama u Allāhovoju stvari i pored toga što je Allāh, subhānehū we te'ālā, rekao: **"Sud pripada samo Allāhu."** ⁵⁰ Pa od kakve vrijednosti su ljudi i njihove odluke nakon Allāhove tvrdnje?"

Ja sam rekao: "To je jedna stvar, a šta je drugo?"

Oni su odgovorili: "Što se tiče druge stvari, to je da se on borio i ubijao svoje neprijatelje, ali nije uzeo zarobljenike ⁵¹ niti ratni plijen. Ako je to zbog toga što su neprijatelji bili vjernici, zašto nam je bilo dozvoljeno da se borimo i da ih ubijamo, a da ih ne porobljavamo?"

Ja sam rekao: "A šta je treća stvar?"

⁵⁰ sūra el-En'ām, 57. ājet i sūra Jūsuf, 40. i 67. ājet.

⁵¹ Arap. "sabī", množina: "sabājā": ratni zarobljenici koji mogu biti učinjeni robovima. I 'Alija i Mu'āwija su zabranili uzimanje zarobljenika zato što je porobljavanje muslimana (pretvaranje muslimana u roba) zabranjeno u islāmu.

Oni su odgovorili: "On je obrisao naziv "emīr el-mu'minīn" (vođa vjernika)⁵² od sebe. Ako on nije emīr el-mu'minīn – onda on sigurno mora biti emīr el-kāfirīn (vođa nevjernika)."

Pitao sam ih da li imaju nešto drugo, mimo ovih stvari, a oni su govorili da je to dovoljno.

Ja sam im onda rekao: "Što se tiče vaše tvrdnje u pogledu ljudske presude u Allāhovoj stvari, ja ću vam iz Allāhove Knjige proučiti nešto što će pobiti vašu tvrdnju. Ali ako ja to uradim, hoćete li oporeći svoj stav?"

Kada su oni odgovorili da hoće, ja sam rekao: "Zaista je Allāh ljudima povjerio polje Njegove presude, čija je vrijednost samo četiri dirhema, cijena zeca, u ājetu: **"O vjernici, ne ubijajte divljač dok obavljate obrede hadždža! Onome od vas ko je namjerno ubije – kazna je da žrtvuje jednu domaću životinju,**⁵³ **čiju će vrijednost procijeniti dvojica vaših pravednih ljudi..."**

⁵⁴ Također, On je prepustio ljudima polje Njegove presude u pogledu žene i njenog muža u 35. ājetu sūre en-Nisā': **"A ako se bojite razdora između njih dvoje, onda pošaljite pomiritelja iz**

⁵² Za vrijeme arbitraže između 'Alije i Mu'āwije, 'Amr ibn el-'As je pisaru rekao da ne napiše naziv "emīr el-mu'minīn" nakon 'Alijinog imena, govoreći da on nije njihov emīr. Jedan od 'Alijinih pristalicā, el-Ahnaf, insistirao je da naziv bude napisan, ali je 'Alija pisaru rekao da ga obriše.

⁵³ Na primjer, ako je čovjek ubio losa ili bivola, on bi trebao da u Mekki žrtvuje kravu kao iskup. Ako je čovjek ubio vrlo malu životinju, onda bi, prema 'Alijinom mišljenju, trebao biti žrtvovan zec kao iskup.

⁵⁴ sūra el-Mā'ide, 95. ājet.

njegove porodice i pomiritelja iz njene porodice. Ako oni žele izmirenje – Allāh će ih pomiriti. Allāh je Onaj Koji sve zna i Koji je o svemu obaviješten!"⁵⁵

Preklinjem vas, tako vam Allāha! Da li je ljudska odluka (sud) da se usaglasi ono što je između muslimana, da bi se spriječilo prolijevanje krvi preče nego ljudska presuda o zecu i ženi (porodičnim obavezama i pravima) ili ne? Šta je od toga važnije?" Kada su oni odgovorili da je važnija arbitraža (među muslimanima), ja sam od njih zatražio da povuku svoj prigovor 'Alijinom pristajanju na arbitražu i oni su se složili.

*Ja sam rekao: "Što se tiče vaše tvrdnje u pogledu 'Alijine borbe bez uzimanja robova ili ratnog plijena, to znači da biste vi uzeli vašu majku 'Ā'īšu, radijallāhu anhā, kao robinju."⁵⁶ Tako mi Allāha, ako kažete da ona nije vaša majka – vi ste napustili islām. A tako mi Allāha, ako kažete da biste je učinili robinjom i dozvolili ono što je dozvoljeno u slučaju drugih robinja (tj. polni odnos) – vi ste napustili islām. Vi ste uhvaćeni između dvije kobne greške, jer je Allāh, subhānehū we te'ālā, rekao: "**Poslanik je vjernicima***

⁵⁵ sūra en-Nisā', 35. ājet.

⁵⁶ Ona je bila zarobljena u toku "*Bitke deve*" (decembar 656.) i poslata kući u Međīnu sa svojim bratom Muhammedom bin Ebī Bekrom kao pratiocem, zajedno sa svima onima koji su se borili na njenoj strani ("*El-Bidāje wen-Nihāje*").

preči nego oni sami sebi, a njegove žene su – majke njihove."

57

Ja sam ih onda pitao hoće li poreći svoj prigovor 'Alijinom odbijanju da uzme svoje poražene muslimanske protivnike kao robove i oni su se složili.

Onda sam ja rekao: "Što se tiče vaše tvrdnje u pogledu njegovog brisanja titule (naziva) emīrul-mu'minīn, ja ću vam dati sličan primjer u pogledu nekoga kojim ste zadovoljni. Na dan Hudejbijje, ⁵⁸ Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je sklopio sporazum sa mušricima koje su predstavljali Ebū Sufjān ibn Harb i Suhejl ibn 'Amr. On je rekao 'Aliji da piše, pa je 'Alija napisao: "Ovo su uslovi mira o kome se složio Muhammed, Allāhov Poslanik". Međutim, mušrici su prigovorili, rekavši: "Tako nam Allāha, mi ne znamo da si ti Allāhov Poslanik. Jer da si ti to – mi se ne bismo borili protiv tebe." Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je onda rekao: "O Allāhu, Ti znaš da ja

⁵⁷ sūra el- Ahzāb, 6. ājet.

⁵⁸ Pri kraju 6. godine nakon hidžre Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i mnogi od njegovih *ashābā* su obukli *ihrāme* i krenuli prema Mekki da obave *'umru*. Najprije su se Qurejšijje zavjetovale da im ne dozvole da uđu u Meku, ali su kasnije sklopili desetogodišnje primirje i uslovili odgađanje Poslanikove *'umre* do sledeće godine. ('AbdusSelām Hārūn, "*Tahdhīb Sīra Ibn Hišām*", Bejrut, "*El-Mekteba el-Emewijje*", 1972., 2. tom, 27.-33. str.).

Primirje je poznato kao "*Sulh el-Hudejbijje*" (Sporazum na Hudejbiji) jer se desio u selu el-Hudejbijje na periferiji Mekke. (Muhammed ibn Menthūr, "*Lisān el-'Arab*", Bejrut, "*Dār Sādir*", 1. tom, 302. str.).

jesam Allāhov Poslanik. Izbriši to, o 'Alija, i napiši: "Ovo su uslovi mira oko kojeg se složio Muhamed ibn 'Abdullāh'."

Tako mi Allāha, sigurno je Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, bolji nego 'Alija, pa je ipak obrisao naziv od sebe."

Skoro dvije hiljade hawāridžā je povuklo svoje stavove i ponovo se pridružilo 'Alijinim snagama, dok se ostatak njih pobunio i bili su ubijeni."

Ashāb Džundūb el-Azdī je rekao:

"Kada smo mi krenuli sa 'Alijom ibn Ebī Tālibom protiv hawāridžā i došli do njihovog logora, na naše iznenađenje čuli smo glasno zujanje (poput zujanja pčela) od njihovog učenja Qur'āna."

Također se prenosi da su 'Aliji, kada se složio sa arbitražom, došla dvojica hawāridžā po imenima Zer'ah ibn el-Berdž et-Tā'ī i Hurqūs ibn Zubejr es Sa'dī,⁵⁹ ušli kod njega i rekli: "Sud pripada samo Allāhu." 'Alija je odgovorio: "Sud pripada samo Allāhu", pa mu je Hurqūs rekao:

"Pokaj se za svoj grijeh i povuci svoju odluku da prihvatiš ljudsku presudu. Onda nas vodi naprijed da se borimo protiv naših neprijatelja sve dok ne sretnemo našeg Gospodara. A ako ne

⁵⁹ Hurqūs ibn Nuhejr ("Tārīh el-Umem wel-Mulūk", 6. tom, 42. str.).

odustaneš od ljudske arbitraže u nadležnosti Allāhove Knjige, ja ću se sigurno boriti protiv tebe, tražeći time Allāhovo Lice."

Hawāridži su se sakupili na imanju 'Abdullāha ibn Wehb er-Rāsija, ⁶⁰ koji im se obratio nakon zahvaljivanja i pohvale Allāha, rekavši:

"Ne priliči ljudima koji vjeruju u Milostivog i koji sebe vezuju za sud Qur'āna da im ovaj svijet – prema kome ljubav proizvodi samo nespokojsvo – bude draži od naređivanja dobra, zabranjivanja zla i govora istine. Zato nam se pridružite u pobuni."⁶¹

'Alija ibn Ebī Tālib, radijallāhu 'anhu, im je napisao:

"Sigurno su se ova dva čovjeka ⁶² koje smo prihvatili kao sudije suprotstavili Allāhovoj Knjizi i slijedili svoje strasti, dok smo mi na svom prvobitnom stavu."

Oni su mu u odgovoru napisali:

⁶⁰ Mnogi drugi izvori njega spominju po imenu "*Rāsībī*" ("*El-Milel wen-Nihel*", 1. tom, 115. str., "*Tārīh el-Umem wel-Mulūk*", 6. tom, 42. str. i "*El-Bidāje wen-Nihāje*", 7. tom, 279. str.

⁶¹ "*Tārīh el-Umem wel-Mulūk*", 6. tom, 42. str.

⁶² Dva arbitra, 'Amr ibn el-Ās i Ebū Mūsā, su odlučili da ponište 'Alijin *hilāfet* ("*Tārīh el-Umem wel-Mulūk* ", 6. tom, 44. str.).

"Ti svakako nisi ljut u ime svoga Gospodara, već samo radi sebe sāmog. Međutim, ako posvjedočiš svom sopstvenom kufru i zatražiš oprost, mi ćemo razmotriti razilaženje između nas i tebe. U suprotnom – mi ćemo ti se bez razlike suprotstaviti."

Hawāridži su na svom putu naišli na 'Abdullāha ibn Khabbāba ⁶³ i pitali ga: "Da li si od svog oca čuo kakav hadīth koji on prenosi od Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem, a koji se tiče nas?"

On je odgovorio: "Da. Čuo sam svoga oca da prenosi da mu je Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, spomenuo fitnu (razdor) u kojoj je onaj koji sjedi bolji nego onaj koji stoji, onaj koji stoji bolji nego onaj koji hoda, a onaj koji hoda od onoga koji trči. I on mu je rekao: **"Ako doživiš to vrijeme – budi kao Allāhov rob koji je ubijen** (Hābil koji nije htio dići ruku na svoga brata)".

Oni su ga upitali: "Da li si zaista čuo svoga oca da to prenosi od Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem?", a on je govorio da jeste.

Oni su ga povelili do ivice rijeke, odrubili mu glavu, pa mu je krv potekla u mlazu poput pertle sandale. Nakon toga su

⁶³ Njegov otac, Khabbāb ibn el-Erret je bio pripadnik plemena et-Temīm, koji je bio zarobljen i prodat kao rob u Mekki prije dolaska islāma. Njegova vlasnica, žena iz plemena Huzām'a, ga je kasnije oslobodila i radio je kao kovač sablji. Khabbāb je bio od prvih koji su prihvatili islām i bio je prvi koji je otvoreno obznanio svoje prihvatanje. Umro je u Kūfi 658. godine.

se oni okrenuli njegovoj trudnoj ženi, raspoređili njen stomak i prosuli njenu utrobu.⁶⁴

Kasnije, kada su se ulogorili u vrtu palmi u Nehrewanu, pala je jedna zrela hurma (datula) i jedan od njih ju je pokupio i ubacio u svoja usta. Kada mu je drugi rekao da on nema prava da je uzme bez plaćanja njene cijene, on ju je momentalno ispljunuo iz svojih usta.

Jedan od njih je oštrio svoj mač i počeo da njime maše vazduhom, a kada je svinja *dhimmiye* (nemuslimanskog šticećenika) prošla, on ju je udario svojim mačem da ga isproba. Njegovi drugovi su mu rekli da je ono što je on uradio loše, pa je on pronašao vlasnika svinje i platio mu cijenu koja mu je odgovarala.⁶⁵

Kada je 'Alija *hawāridžima* poslao izaslanika da predaju ubicu 'Abdullaha ibn Khabbāba, oni su govorili da su ga svi oni ubili. Zahtjev je ponovljen tri puta i svaki put su oni isto odgovorili. 'Alija je onda rekao svojim sljedbenicima da otpočnu bitku protiv njih. Za vrijeme borbe bi jedan od

⁶⁴ "Tarih el-Umem wel-Mulūk ", 8. tom, 64. str.

⁶⁵ "Tarih el-Umem wel-Mulūk ", 8. tom, 64. str.

hawāridžā rekao drugome: "Pripremi se da sretnoš Gospodara, idući u džennet."

Međutim, oni su uskoro doživjeli užasni poraz u kome su 'Abdullah ibn Wehb i mnogi od njegovih sljedbenika ubijeni.
66

Druga grupa se sljedeće godine pobunila protiv 'Alije, pa je bila poslata vojska da uguši pobunu. Međutim, za vrijeme ovog perioda 'AbdurRahmān ibn Muldžem i njegovi prijatelji su se u Nehrewanu sreli da spominju i žale gubitak svojih sunarodnika, gdje su isplanirali svoju osvetu. Oni su rekli da ne mogu biti zadovoljni da ostanu na ovom svijetu nakon pogibije svoje braće, koja nisu marila hoće li im biti prigovoreno za ono što su uradili tražeći Allāhovo zadovoljstvo. Bilo je odlučeno da oni prodaju svoje duše Allāhu, ciljajući one koje su oni smatrali vođama korupcije; oni će osvetiti krv svoje braće i osloboditi muslimane iz njihovih šakā.

Muhammed ibn Sa'd je od svojih šejhova prenio sljedeće:

"Sastala su se trojica hawāridžā, 'AbdurRahmān ibn Muldžem, el-Burek ibn 'Abdillāh i 'Amr ibn Bekr et-Temīmī u Mekki i

⁶⁶ Ova odlučujuća bitka se odigrala 9. safera 658. godine i poznata je u istoriji kao *"Waq'ah en-Nehr"* (Bitka na rijeci) (Mes'ūdī, *"Murūdž edh-Dheheb"*, 4/418).

zavjetovali se da ubiju 'Aliju, Mu'āwiju i 'Amra ibn el 'Āsa i da ne izdaju jedan drugoga. Ibn Muldžem je rekao: "Preпустite meni 'Aliju", el-Burek je rekao: "Ja preuzimam Mu'āwiju", a 'Amr je rekao: "A ja ću ubiti 'Amra"."⁶⁷

Ibn Muldžem je otišao u Kūfu u zakazanoj noći. Kada je 'Alija napustio svoju kuću da bi prevodio sabah-namāz, Ibn Muldžem ga je udario u čelo žestokim udarcem koji je prodro do njegovog mozga.⁶⁸ 'Alija je povikao ljudima da ga ne puste da pobjegne i on je bio uhvaćen.

Kada mu je Ummu Kulthūm⁶⁹ povikala: "O Allāhove neprijatelju, ubio si emīrul-mu'minīna nepravedno", on joj je odgovorio: "Onda plači."

On je onda rekao: "Ja sam otrovao svoj mač, pa ako me on nadživi, molim Allāha da ga udalji i uništi."

Kada je 'Alija umro, Ibn Muldžem je doveden da bi bio pogubljen. I čak iako je 'Abdullāh ibn Dža'fer odsjekao obje njegove ruke i noge, on nije zaplakao niti progovorio. Nakon toga su oba njegova oka probijena crvenim užarenim ekserima, ali on i dalje nije puštao glasa. Umjesto toga on je počeo da uči sūru el-Aleq: **"Uči u ime Gospodara tvoga Koji**

⁶⁷ Et-Taberī, "Tārīh el-Umem wel-Mulūk", 6. tom, 83. str.

⁶⁸ "Tārīh el-Umem wel-Mulūk", 6. tom, 83. str. Ovo se zbilo na 17. noć ramadāna 661. godine.

⁶⁹ 'Alijina kćerka.

stvara; stvorio je čovjeka od ugruška..." i završio ju je, dok je krv tekla iz njegovih očnih duplji. Međutim, kada je dio njegovog jezika zapaljen, on je zavikao, a kada je upitan zašto je to uradio u tom momentu, on je odgovorio:

"Mrzim da sa ovog svijeta odem sa nečim drugim mimo spomena Allāha na svom jeziku."

Gledajući u kožu njegovog čela, čovjek je mogao vidjeti kafenilo, posljedicu dugih sedždi u *namāzu*, Allāh ga prokleo.

Kada je el-Hasan (ibn 'Alī), *radijallāhu 'anhu*, želio da sklopi mirovni sporazum sa Mu'āwijom, *hawāridž* po imenu el-Džerrāh ibn Sinān se pobunio protiv njega. El-Džerrāh mu je rekao: *"Ti si počinio širk, kao što je i tvoj otac učinio"*, a onda ga je ubo u gornji dio butine.

Hawāridži su nastavili da se dižu u pobunama protiv muslimanske države, masakrirajući nedužne muslimanske muškarce, žene i djecu, i za vrijeme *emewijske* i *'abbasijske* dinastije.⁷⁰

⁷⁰ Za vrijeme dvadesetogodišnjeg *hilāfeta halife* Mu'āwije (660-680) agitacija *hawāridžā* je spriječena da se ozbiljnije rasplamsa, ali on nije uspio u njenom gašenju ništa više nego što je uspio u suzbijanju osjećanja i aspiracija *šī'ijā*. U Kūfi i Basri je izbilo nekoliko ustanaka, ali su oni brzo ugušeni. Većina njih su bili u Basri pod namjesnikom Zijādom ibn Ebīhom i njegovim sinom 'Ubejdullāhom. Ovi ustanci – od kojih je najopasniji bio ustanak Ebū Bilāla Mirdāsa ibn 'Ubejde et Temīmija – su postavili taktiku *hawāridžā*, čiji su napadi od tog perioda pa nadalje uzeli oblik gerilskog

Među njima se uskoro pojavila raznovrsnost sekti.⁷¹

rata i najviše za svoje uspjehe duguju legendarnoj brzini njihove konjice. Tek je veliki građanski rat, koji je izbio nakon smrti Jezīda Prvog, bio razlog da *haridžijski* pokret dostigne ozbiljne dimenzije i više nego išta drugo doprinio da se pomogne nesigurnu vlast 'Abdullāha ibn Zubejra na teritoriji koju je on zauzeo između 683. i 692. godine. Njihove vođe Ebū Tālūt Nedždeh ibn 'Āmir i Ebū Fudajl su zauzeli zaredom Jemāmu, Hadremewt, Jemen i grad Tāif i uništeni su tek intervencijom Hadždžādž ibn Jūsufa ("*Enciklopedija islāma*", 247. str.).

⁷¹ Najzloglasnije od *hawāridžskih* sekti su bile '*azāriqah* ('*azraqijje*'), '*ibādijje* i '*sufrijje*. Od ovih pokreta je najopasnija za jedinstvo muslimanskog carstva i najgroznija zbog svoje svireposti bez sumnje bila sekta vođena od strane Nāfi'a ibn el-Azrāqa. '*Azāriqah* ('*Azraqijje*) su ostvarile privremenu kontrolu nad Kirmānom, Fārsom i drugim istočnim provincijama i predstavljali su trajnu prijetnju bezbjednosti Basre i njene okoline. Tek ih je kasnije, 699. godine, vojskovođa *halife* 'AbdulMelika, Hadždžādž ibn Jūsuf konačno nadvladao i ubio posljednjeg i najpametnijeg od '*azrāqijskih* vođa, Qatarī ibn el-Fudžā'a ("*Enciklopedija islāma*", 247. str.).

Ibādijje su svoje ime uzeli po 'Abdullāhu ibn Ibāda el-Murrī et Temīmiju, najtolerantnijem od svih osnivača *hawāridžskih* podsekti. *Haridžijski* pokret 7. stoljeća koji je nastao u Basri oko Ebū Bilāla Mirdasa predstavlja porijeklo oba pokreta, *ibādijja* i '*sufrijja*. Nakon smrti Ebū Bilāla, 'Abdullāh ibn Ibād je postao vođa umjerenjaka, otkako se 685. odvojio od '*azraqijjā*. Ibn Ibād i njegovi sljedbenici su ostali u Basri kada su '*azraqijje* napustili grad u revoltu protiv *Emewijā* i održao prijateljske odnose sa *emewijskim halifom* 'AbdulMelikom. Politiku Ibn Ibāda je nastavio njegov nasljednik Ebū Šu'thā Džābir ibn Zejd el-'Azdī, vodeći učenjak '*ibādijjā* koji je došao iz Omana. Ebū 'Ubejde Muslim ibn Ebī Karimah et Temīmī, učenik i nasljednik Džābira ibn Zejda, je sām bio eminentni učenjak koji je napisao zbirku hadīthā. On je, također, održavao Ibn Ibādovu politiku, ali su se nakon smrti *halife* 'Umera ibn 'Adul'Azīza povoljni uslovi za '*ibādijje* okončali i njegovi sljedbenici su bili skloni revoltu. *Ibādijjska* pobuna je izbila u

Na primjer, sljedbenici Nāfi'a ibn el-Azraqa su sebe smatrali mušricima sve dok su u mušričkoj zemlji, ali ako je napuste – oni postaju muslimani. Također, oni su one koji se ne slažu sa njihovim stavovima i one koji su počinili velike grijeha smatrali mušricima, dok su one koji se ne pridruže njihovim snagama za vrijeme bitke smatrali nevjernicima. Oni su dozvolili ubijanje muslimanskih žena i djece jer su im presudili da su mušrici.

Međutim, jedan od *azraqijjā* Medžde ibn 'Āmir eth-Theqafi se razišao od nekih od Nāfi'ovih stavova i zabranio je prolivanje muslimanske krvi i uzimanje muslimanskog imetka. On je također smatrao da će grijeshnici od njegovih sljedbenikā biti kažnjeni na mjestu mimo džehennemске vatre i da je džehennem rezervisan za one koji se ne slože sa njegovim sektaškim mišljenjima.

nekoliko muslimanskih država. Međutim, nakon Ebū 'Ubejdeove smrti (za vrijeme Mensūrovog *hilāfeta*), *ibādijska* zajednica je počela da opada. U južnoj Arabiji je 747. godine izbio *ibādijski* ustanak, koji nije preoteo samo Hadremewt i San'ā od *Emewijjā*, već se također za određeno vrijeme proširio u Mekki i Medīni. Godine 748. su *ibādijje* konačno poražene blizu Wādi el-Qurā. Danas je '*ibādijje* vjera glavnog ogranka Gāfirī i Hanāwī plemena (porodica) u Omanu. Oni se također mogu naći u Zanzibaru, Perziji, Alžiru i Libiji. 'Ibādijje ne smatraju ne-*haridžije* nevjernicima i oni dozvoljavaju ženidbu sa ne-*ibādijama*. ("*Enciklopedija islāma*", 143. i 144. str., "*El-Milel wen-Nihel*", 1. tom, 118.-137. str.).

Neke od *hawāridžskih* sekti su smatrale da će svako ko pojede makar koliko je dva *falsa* ⁷² imetka jetima (siročeta) ići u džehennem, jer je Allāh, *subhānehū we te'ālā*, obećao vatru onima koji počine ovaj grijeh. ⁷³

Također, među vjerovanjima *hawāridžā* je i mišljenje da *imāmet* (vođstvo države) nije specifikovano ni za koga, osim ako je on učen i bogobožan, pa tako svako od običnog naroda koji ima ova dva kvaliteta može bit *imām*. ⁷⁴

Od njihovog mišljenja su iznikli stavovi *mu'tezilā* u pogledu prosuđivanja dobrog i zlog od strane razuma, kao i stav da je pravda sve ono za što razum prosudi da je pravedno. ⁷⁵

Čudna vjerovanja *haridžijskih* sekti i zabilježene priče o njihovim aktivnostima su brojne, ali ja ne smatram da je dalja razrada potrebna, zbog činjenice da je glavna namjera (ovog

⁷² *Fals* (mn. *fulūs*) – mali novčić u 'Irāqu i Jordānu, jednak jednom hiljaditom dijelu *dināra* (0.001).

⁷³ Ovo se odnosi na 10. ājet sūre en-Nisā': **"Oni koji nepravedno jedu imetke jetima – pune trbuhe svoje vatrom i oni će u ognju gorjeti."**

⁷⁴ Ovo je suprotno stavu sunijskih muslimana koji slijede riječi Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, koje je prenio Ebū Bekr: **"Imāmi (vođe) trebaju biti od plemena Qurejš."**

⁷⁵ *"El-Milel wen-Nihel"*, 1. tom, 113. str.

poglavlja) pogled na trikove i strategije *Iblīsa*, kojima je on obmanuo ove budale koji su svoje neznanje pokazali svojim djelima i vjerovali da su 'Alija ibn Ebī Tālib i oni sa njim od *muhādžirā* i *ensārijā* bili u grešci, dok su oni bili u pravu.

Oni su dozvolili prolivanje krvi djece, a nisu dozvolili jedenje hurme (datule) bez plaćanja njene cijene. Oni su sebe silno uposlili *'ibādetom*, stojeći čitave noći u *namāzu*, a kada je njegov jezik posječen, Ibn Muldžem je zavikao da ne bi propustio priliku da spomene Allāhovo ime. Ipak, oni su dozvolili ubistvo 'Alije ibn Ebī Tāliba, *radijallāhu 'anhu*, i izvadili svoje sablje na muslimane.

Nije me iznenadila njihova uvjerenost u svoje znanje, niti njihovo ubjeđenje da su bili učeniji od 'Alije, Allāh bio zadovoljan njime, jer je (još i prije) Dhul-Khuwejsire rekao Allāhovom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we sellem*: "*Budi pravedan, jer si nepravedan.*"

A *Iblīs* je bio taj koji ih je odveo da počine ove zloglasnosti. Mi tražimo utočište kod Allāha od napuštanja i poraza (na rukama *Iblīsa*).

Muhammed ibn Ibrāhīm je prenio da je čuo Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, da je rekao:

"Pojaviće se među vama ljudi zbog čijeg namāza, posta i dobrih djelā ćete prezirati svoj namāz, post i dobra djela. Ućiće Qur'ān, ali on neće prelaziti njihova grla i izlaziće iz vjere kao što strijela prolazi kroz njen plijen." ⁷⁶

'Abdullāh ibn Ebī Ewfā ⁷⁷ je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao:

"Hawāridži će biti psi džehennemskih stanovnikā."

⁷⁶ Zabilježili su ga el-Buhārī i Muslim.

⁷⁷ Ime njegovog oca je bilo 'Alqame ibn Hālid el-Eslemī, a i on i njegov otac su bili *ashābi* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*. Hadīthi koje je on prenio se nalaze u svih šest knjiga (zbirki hadīthā) i on je bio zadnji *ashāb* koji je umro u Kūfi, 706. godine ("*Taqrīb et-Tahdhīb*").

Iblisova obmana ši'ijā⁷⁸

⁷⁸ Termin "*šī'ah*" (mn. "*šija'*") dolazi od glagola "*šā'a*", što znači "*širiti, raširiti*". Kako termin "*šī'ah*" znači frakcija ili sekta, u tom značenju je korišten u Qur'ānu više puta, i u jednini i u množini. Na primjer, u ājetu: **"Tada ćemo Mi sigurno iz svake *šī'a* (skupine) odvojiti one koji su bili najžešći u svojoj drskosti protiv Uzvišenog."** (sūra Merjem, 69. ājet), kao i u ājetu: **"Što se tiče onih koji su vjeru svoju raskomadali i u *šije'an* (skupine) se podijelili – ti sa njima ništa nemaš. Njihova stvar je kod Allāha (Oni će pred Allāhom račun polagati) i On će ih obavijestiti o onome što su radili."** (sūra el-En'ām, 159. ājet).

Ovaj termin je prvo korišten da opiše i 'Alijine sljedbenike (*šī'ah* 'Alī), kao i Mu'āwijine sljedbenike (*šī'ah* Mu'āwija). Međutim, nakon 'Alijine smrti i Mu'āwijinog imenovanja (za *halīfu*), 'Alijini sljedbenici su zadržali ovo ime isključivo za sebe, a Mu'āwija i njegovi potomci i sljedbenici su bili poznati kao *Emewijje*, jer je on bio od 'Umejje porodice (plemena).

Nakon ubistva *halīfe* 'Alije ibn Ebī Tālība u januaru 661. godine i njegovog tajnog ukopa u Nedžefu, stanovnici 'Iraqa su za halīfu proglasili njegovog sina el-Hasana. El-Hasan je, međutim, abdicirao u korist Mu'āwije za garantovanu subvenciju i penziju koju je on sam odredio i povukao se u Medīnu.

Kada je el-Hasan umro u dobi od 45 godina (669. godine), njegov brat Husejn je postao središnja tačka 'Alijinih sljedbenika za vrijeme ostatka Mu'āwijine vladavine. Nakon Mu'āwijine smrti (680. godine), el-Husejn je odbio da prizna *halīfinoga* sina i nasljednika Jezīda i odlučio da odgovori na urgentne i učestale zahtjeve Iračana da se pobuni. Međutim, prije nego što je išta uradio, on je odlučio da provjeri kako stvari stoje, koristeći svoga rođaka Muslima ibn 'Aqīla. Kada je Muslim stigao, *ši'ije* su požurile da se

zakunu na vjernost el-Husejnu, pa je Muslim napisao svom rođaku u Mekki da dođe i da preuzme vođstvo nad pokretom. Suprotno savjetu svojih drugih rođaka u Medīni, el-Husejn je sa svojom najbližom porodicom krenuo za Kūfu iz Mekke, gdje je zatražio utočište nakon što je odbio da se zakune na vjernost Jezīdu. U međuvremenu je 'Ubejdullāh ibn Zijād, postavljeni namjesnik 'Irāqa, ušao u Kūfu sa malo otpora od strane Kuflijana i pogubio Muslima. Nedaleko od Kūfe, el-Husejn je čuo za sudbinu svog rođaka, ali je nastavio prema Kūfi dok on i njegova družina, koja se umanjila na oko dvije stotine osobā, nije bila opkoljena od strane četiri hiljade ljudi pod komandom 'Umera, sina Sa'da ibn Ebī Weqqāsa, poznatog *ashāba* i vojskovođe. Na Kerbeli, oko dvadest i četiri milje sjeverozapadno od Kūfe, nakon svoga odbijanja da se predaju, oni su masakrirani. Unuk Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je pao mrtav 10. muharrema (10. oktobra 680. godine), a njegova glava je odrubljena i poslata *halīfi* Jezīdu u Damask. *Halīfa* je osudio ovaj užasni završetak koji on nije ni želio, ni naredio. Njegove instrukcije su bile da se Husejn obezbijedi i da se spriječi od odugovlačenja opasne agitacije (podsticanja). On je Husejnovu glavu vratio njegovoj sestri Fātimi i sinu 'Aliji Zejnul-'Ābidinu, koji ju je, zajedno sa tijelom, ukopao u Kerbeli. Jezīd je prema 'Alijinim preživjelim potomcima postupio sa pažnjom, velikodušno obezbjeđujući njihove potrebe i dajući im pratnju nazad ka Medīni. ("*Enciklopedija islāma*", 142. str., "*Tārīh el-Umem wel-Mulūk*", 6. tom, 262.-266. str.).

Međutim, dokazano je da je krv el-Husejna, čak i više nego krv njegovog oca, postala sjeme sekte *šī'ijā*. Faktor strasti za *šehādetom* je zadobio ogromne proporcije među tzv. 'Alijinim sljedbenicima. Njihov bol za Husejnovom izdajom je dovela čak i do tvrdnje da je el-Hasan bio otrovan

na Mu'āwijino naređenje, a želja za osvetom el-Husejna je postala njihov borbeni poklič. ("*Historija Arapa*", 190. str.).

Grupa *šī'ijā* pod Sulejmānom ibn Suradom se naoružala, zavjetujući se da se bore do smrti protiv *Emewijā*, čineći iskup kod Husejnovoga groba četiri godine nakon bitke na Kerbeli. Oni su se nadali da se iskupe za krivicu koju su navukli na sebe ne boreći se za mrtvog Husejna ili ne umirući za njega. U spomen na Husejnovu pogibiju, *šī'ije* su utmeljile praksu godišnjeg obilježavanja prvih deset dana *muharrema* kao dane jadikovanja i razvili su emotivnu predstavu, zvanu "*ta'ziah*", o njegovoj borbi i patnji. Ova godišnja strastvena predstava se odigrava u 'Irāqu u dva dijela, jedan dio zvan '*Ašūra*' (deseti dan) u el-Kāthimejn (blizu Bagdāda) u sjećanju na bitku, a drugih četrdeset dana nakon 10. *muharrema* u Kerbeli nazvani "*Povratak glave*". U narodnom jeziku se "*ta'ziah*" odnosi na kopiju Husejnovog groba u Kerbeli, često detaljno rezbarenog i izloženog u ceremonijama oplakivanja Husejna. Predstave u 'Irāqu i drugdje ubuhvataju ulične procesije kakve su *kavalkada* sa Husejnovim domom, bračna procesija el-Hasanovog sina el-Qāsima, kao i el-Husejnovе kćerke Fātime od njegove žene Perzijanke Šahrabānū (kćerke Jezdedžirda Trećeg), te procesija do groblja sa mrtvačkim kovčegom i samo-šibanje bičem od strane i učesnika i gledalaca. ("*Enciklopedija islāma*", 590. i 591. str.)

Od Husejnovе smrti pa nadalje, *imāmet* 'Alijinog potomstva je postao dogma u *šī'ijskom* vjerovanju onoliko koliko i poslanstvo Muhammeda, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, u islāmu. *Imām* je postao jedini legitimni predvodnik zajednice, božanski određen za vrhovnu službu; duhovni, vjerski vođa, kao i sekularni vođa, obdaren misterioznim moćima, na njega prenešenim sa njegovog prethodnika. Kao takav, on stoji daleko superiorniji u odnosu na bilo koje ljudsko biće i uživa *ismeh*

(nepogrješivost). *Imāmet* je nastao ovako i otad je nastavio da bude glavni element razlike između *sunijā* (pravovjernih) i *ši'ijā*.

Ši'ijje su dobile svoj konačni oblik pod *'Abbasijama*, ali oni pod tim režimom nisu prošli ništa bolje nego pod *Emewijama*, uprkos činjenici da su oni bili važni faktor u utemeljivanju *'Abbasijā*. Za vrijeme vladavine Ebū Dža'fera el-Mensūra (754-775), revolt nezadovoljnih *ši'ijjā* predvođenih Ibrāhīmom i Muhammedom en-Nefs ez-Zekijjom, praunukom el-Hasana, je nemilosrdno skršen. Muhammed je ubijen i obješen (6. decembra 762. godine) u Medīni, a Ibrāhim je obezglavljen (14. februara 763. godine) blizu nepokorne Kūfe i njegova glava je poslata *halīfi*. ("*Tārīh Taberī*", 3. tom, 245.-265., 315.-316. str.).

Stvari su se (za *ši'ije*) popravile za vrijeme el-Me'mūna (813-833), koji je čak otišao do toga da obuče njihovu boju, zelenu, i da proglasi sebe njihovim aparetnim 'Alī er-Ridā, jednim od njihovih *imāmā*. Pa ipak, ovo nije bilo od trajne koristi, jer je uskoro na vlast došao el-Mutewekkil (847-861), koji je 850. godine povratio ranu praksu protjerivanja *ši'ijjā*; on je uništio grobove 'Alija u Nedžefu i još više poštovani grob el-Husejna u Kerbeli. ("*Murūdž*", el-Mes'ūdī, 7. tom, 302. i 303. str.), time zarađujući vječnu mržnju svih *ši'ijjā*.

Ova opća mržnja je povelala *ši'ije* ka prihvatanju principa disimilacije (*teqijja*, jezički "*predostrožnost*" ili "*strah*"), tj. oslobođenja od zahtjeva vjere pod prisilom ili prijetnjom povredom. Legitimnost *teqijje* kao etičkog principa je već bila priznata od nekih *hawāridžā* ("*El-Milel wen-Nihel*", Šehrestānī, Bejrut, 1975., 92. i 93. str.), ali ga *ši'ije* učinile svojim osnovnim načelom.

U Perziji su sektu *ithnā 'ašerijja* (*dvanaestoinamaca*) 1502. godine utemeljili *Safawidi*, koji su sebi pripisivali potomstvo od sedmog *imāma* Mūsā el-Kādhima ("*Historija Arapa*", 441. str.).

Onako kao što je *Iblīs* uspio u obmanjivanju *hawāridžā* sve dok nisu povelili borbu protiv 'Alije ibn Ebī Tālība, on je također uspio u tjeranju drugih u ekstremizam u svojoj ljubavi prema 'Aliji.

Među ekstremistima su bili neki koji su tvrdili da je 'Alija bog, dok su drugi tvrdili da je on bolji nego vjerovjesnici. Neki od ekstremistā su smatrali vjerskom dužnošću da proklinju Ebū Bekra i 'Umera, dok su drugi Ebū Bekra i 'Umera proglasili *kāfirima*.

Bilo je toliko drugih smiješnih i apsurdnih sekta koje su nastale od onih koji su otišli u ekstreme (zbog svoje ljubavi prema 'Aliji) da bi mnogo vremena trebalo biti utrošeno u pokušaju da se spomenu sve one. Prema tome, ja ću se samo osvrnuti na neke od njih.

'AbdulWāhid ibn 'Alī ibn Burhān el-Esedī je prenio da je Ishāq ibn Muhammed en-Neha'ī el-Ahmer imao običaj govoriti

U svom usponu je šah Ismā'īl, utemeljivač *safawidske* države, proglasio *šī'izam* državnom vjerom Perzije. On je *imāmima* Azerbejdžana izdao svečana naređenja da drže *hutbu* u ime dvanaest *imāmā*, a onda i *mu'edhinima* da *edhānu* dodaju *šī'ijsku* formulu: "*Ja svjedočim da je 'Alija Allāhov welij (prijatelj).*" Trupama je također naređeno da ubiju svakog neistomišljenika. ("*Enciklopedija islāma*", 188. str.).

da je 'Alija – Uzvišeni Allāh, neka je Allāh daleko i uzvišen od toga.

Takođe je on rekao da u Medā'inu postoji grupa ekstremista (*gulāh*), poznatih kao *ishāqijje*, koji su sebe vezivali za njega (Ishāqa ibn Muhammed en-Neha'ija el-Ahmera).⁷⁹

El-Khatīb je prenio da je Ebū Muhammed el-Hasan ibn Jahjā en-Nawbakhtī u svojoj knjizi,⁸⁰ napisanoj u pobijanju njihovih ekstremnih pogleda, nakon što je spomenuo njihove različite tvrdnje, napisao:

*"Među onima koji su u naše vrijeme postali potpuno umno poremećeni u ekstremizmu su Ishāq ibn Muhammed, poznat kao el-Ahmer. On je tvrdio da je 'Alija – Allāh, subhānehū we te'ālā, i da se on pojavljuje sve vrijeme."*⁸¹ Jedno vrijeme se Allāh

⁷⁹ *"El-Milel wen-Nihel"*, 188. i 189. str.

⁸⁰ Vodeći ši'itski teolog, a njegova knjiga je *"Firaq eš-Š'ah"*.

⁸¹ Prvo zabilježeno proglašavanje 'Alije bogom došlo je od strane enigmatičnog 'Abdullāha ibn Sebe', jemenskog Židova koji je (licemjerno) prihvatio *islām* za vrijeme *hilāfeta* 'Uthmāna i ubacio se među sljedbenike 'Alije ibn Ebī Tālība. Ibn Sebe' je odiigrao značajnu ulogu u ustanku koji je započeo među 'Alijinim pristalicama u Kūfi, a planuo je i u Egiptu. Iz ove pobune su ustanici poslali u Medīnu aprila 656. godine. Oni su okupirali kuću *halīfe* 'Uthmāna i napali je, ubijajući *halīfu*. I dok su se 'Alija (na jednoj strani) i Talha, ez-Zubejr i 'Ā'iša (na drugoj strani) trudili da izbjegnu prolijevanje krvi, Ibn Sebe' i njegovi drugovi su podstrekli sudar između

pojavi se kao el-Hasan, a u drugo vrijeme kao el-Husejn i to je bio On koji je u formi Džibrila poslao Muhammeda, *sallallāhu 'alejhi we sellem.*"

Grupa šii'ijā je vjerovala da su Ebū Bekr i 'Umer *kāfiri*, a neki su tvrdili da su se oni odmetnuli od vjere nakon smrti Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem.* Drugi su insistirali na odricanju od svih *halifā* izuzev 'Alija i od svakoga ko je 'Aliji osporio pravo na *imāmet* (kao i na proklinjanju Ebū Bekra i 'Umera). Kada je Zejd (ibn 'Alī ibn Husejn ibn 'Alī ibn Ebī Tālib) odbio ovo (odricanje od prijašnjih *halifā* i proklinjanje Ebū Bekra i 'Umera), oni su ga odbili (izdali) i postali poznati kao *rāfida* (odbijači, izdajnici).⁸²

njihovih snaga, napadajući istovremeno obje strane noću, a što je dovelo do "*Bitke deve*" izvan Basre, u kojoj su ubijeni veliki *ashābi* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem,* Talha i ez-Zubejr, uz mnoge druge muslimane. Također su 'Abdullāh ibn Sebe' i njegova družina bili ti koji su prvi 'Aliji ibn Ebī Tālibu pripisali božanstvo. 'Alija je većinu njih pogubio, spaljujući ih žive. Međutim, Ibn Sebe' je pobjegao i protjeran je iz 'Irāqa gdje su bili smješteni *halifa* 'Alija i njegovi sljedbenici. (el-Eš'arī, "*Meqālāt el-Islāmijjīn*", 1. tom, 50., 51., 58. i 59 str.).

⁸² Zejd ibn 'Alī je bio prvi koji je pokušao da preuzme *hilāfet* od *Emewijjā* oružanom pobunom nakon pobune na Kerbeli, kada je sebe stavio na raspolaganje Kufljanima kao njihov *imām*. Nakon što je proveo godinu dana potajno se pripremajući, on je istupio otvoreno, ali je ubijen u uličnoj borbi 740. godine. Nakon smrti *imāma* Zejda, *zejdijje* su uzele učešća u nekoliko pobuna "Alijinih pristalica", ali su bili podijeljeno tijelo.

Među njima su i oni koji su prenijeli *imāmet* na Mūsā ibn Dža'fera, onda na njegovog sina 'Alija, potom na Muhammeda ibn 'Alija ibn Muhammeda, zatim na 'Alija, onda na el-Hasana ibn Muhammeda el-Askerija i, konačno, na njegovog sina Muhammeda, dvanaestog *imāma*; iščekivanog *imāma* za koga oni tvrde da nije umro i koji će se u zadnjim danima vratiti da Zemlju ispuni pravdom.

Ebū Mensūr el-'Idžlī je tvrdio da će se Muhammed ibn 'Alī el-Bāqir vratiti i da je on bio njegov *halifa*. On je tvrdio da je

Oni su postali ujedinjena zajednica tek kada su 'Alijini potomci, oni koji su sebi pripisivali *imāmet*, preuzeli duhovno vođstvo. Ovo je suštinski bio rad dvojice ljudi: 1) el-Hasana ibn Zejda, utemeljivača *zejdijske* države na jugu Kaspijskog mora oko 864. godine, i 2) el-Qāsima er-Rasija ibn Ibrāhīma Tabātabā'a (umro 860. godine).

Na Kaspijskom moru se pojavilo oko dvadeset *imāmā* iz grupe el-Hasana ibn Zejda u neregularnim intervalima do oko 1126. godine, nakon koje su *zejdijske* postale stopljene u malu sektu *nuktawijje*.

Osnivač *zejdijske* države u Jemenu je bio Jahjā ibn el-Husejn, unuk el-Qāsima er-Rasija. Ona je preživjela kao kraljevina Jemena i ostaje glavni *medhheb* stanovnika Jemena. Pripadnici ove sekte su *mu'tezile* u '*aqīdi* i odbacuju misticizam. U '*ibādetu* oni imaju određena sektaška svojstva, zajednička sa drugim *ši'ijama*: dodavanje *edhānu* riječi "*hajje ilā hajril-'amel*" (dođite na najbolje djelo), zabranu mesa ubijenog od strane nemuslimana, itd. U porodičnom zakonu oni zabranjuju ženidbu sa kršćanima i Židovima. Međutim, oni ne dozvoljavaju *mut'a* (privremeni) brak, kao druge *ši'ijske* sekte. Zapravo, njihov *fikq* je vrlo sličan *sunijskoj hanefijskoj* pravnoj školi. Oni takođe priznaju tri pravedne *halīfe* prije 'Alije i ne smatraju većinu *ashābā murteddima*. (Ebu Zehra, "*Tārīh el-Medhāhib*", 2. tom, 479.-516. str., "*Enciklopedija islāma*", 631. i 632. str.).

Allāh uzdigao njega (tj. 'Idžlija) na nebesa i da je obrisao Svoju Šaku na njegovoj glavi. On je takođe tvrdio za sebe da je on *kisaf* ili *kisf* (komad koji će pasti sa neba).⁸³

Slično ovome, druga grupa među *rāfidijama* ši'ijama zvana *dženāhijje*, koji su bili sljedbenici 'Abdullāha ibn Mu'āwije ibn 'Abdullāha ibn Dža'fera Dhil-Dženāhajna tvrdili su da je božija duša putovala kroz tijela poslanikā i *ewlijā'*, dok nije stigla do 'Abdullāha Dhul-Dženāhajna koji nije umro i čiji se povratak iščekuje.⁸⁴

⁸³ Ovo je u vezi sa 9. ājetom sūre Sebe' u kojem Allāh kaže: "**Da hoćemo, Mi bismo ih u zemlju utjerali ili na njih sa neba *kisāfen*** (komade neba) **na njih sručili.**" Ili u vezi sa 44. ājetom sūre et-Tūr u kojem Allāh kaže: "**I kada bi vidjeli da sa neba *kisf*** (komad neba) **pada, oni bi rekli:** "(To su samo) **Oblaci sakupljeni u gomilama".**"

Njegovi sljedbenici su nazvani *mensūrijje*. Za vrijeme vladavine *halīfe* Hišāma ibn 'AbdulMelika (724-743), namjesnik 'Irāqa Jūsuf ibn 'Umer eth-Theqafī je saznao o Ebū Mensūrovim aktivnostima u Kūfi i pogubio ga. ("*El Milel wen-Nihel*", 1. tom, 178. i 179. str. i "*El-Fisal*", 4. tom, 185. str.).

⁸⁴ Pradjed 'Abdullāha ibn Mu'āwije, ashāb i rođak Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, Dža'fer ibn Ebī Tālib, koji je imao nadimak *Dhul-Dženāhajn* ("*Vlasnik dva krila*"). 'Abdullāh ibn Mu'āwija je takođe tvrdio da je on poslanik, a kasnije da je on otjelovljeni bog i njegovi sljedbenici su ga obožavali. Oni su takođe negirali proživljenje tvrdeći da je ovaj svijet vječan i tvrdili takođe da su obavezni obredi islāma samo simboli određenih potomaka Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, kojima se mora biti vjerno. 'Abdullāh i njegovi sljedbenici su se pobunili protiv vlasti u Kūfi u doba zadnjeg *emewijskog halīfe* Merwāna ibn Muhammeda (744-750). *Emīr* Kūfe se borio protiv njih dok nisu tražili

Među njima je također i grupa zvana *gurābijje*, koji su tvrdili da je 'Alija uzeo udio u poslanstvu, a druga grupa, zvana *mufawwida*, su ispovijedali vjerovanje da je Allāh, nakon što je stvorio Muhammeda, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, njemu povjerio stvaranje svijeta. Grupa među njima, zvani *dhemmāmijeh* ("kritičari"), su kritikovali Džibrīla zbog toga što su vjerovali da je njemu naređeno da se spusti 'Aliji, ali se on spustio Muhammedu, *sallallāhu 'alejhi we sellem*.⁸⁵

Neki od *šī'ijā* su također tvrdili da je Ebū Bekr nepravedno Fātimi porekao njeno nasljedstvo.⁸⁶ A prenijeto je od es-Saffāha⁸⁷ da je jednom držao govor, nakon čega je ustao jedan čovjek od potomaka 'Alije, *radijallāhu anhu*, i rekao: "O

primirje i napustili Kūfu. Međutim, oni su otišli i osvojili Harwān, Hamthān, Rajj i Isfahan i vladali njima dok Ebū Muslim el-Khurasānī, glavni *'abbasijski* propagandist, nije došao i porazio ih.

Nakon smrti 'Abdullāha ibn Mu'āwije, njegovi sljedbenici su tvrdili da on nije umro, već da je živ u planinama Isfahana i da će ostati živ sve dok se ponovo ne pojavi među njima. (el-Eš'arī, Ebul-Hasan, "*Meqālāt el-Islāmijjīn*", Kairo, "*Mekteba en-Nehda el-Misrije*", 2. izdanje, 1969., 1. tom, 67. i 68. str.).

⁸⁵ Za više detalja vidi: El-Bagdādī, "*El-Ferq Bejn el-Firaq*", 250. i 251. str.

⁸⁶ Sve do do današnjeg dana *šī'ije* potenciraju ovu tvrdnju za vrijeme svog misionarskog rada među *sunijskim* muslimanima.

⁸⁷ *Halīfa* Ebul-'Abbās (750-754), prvi *'abbasijski halīfā*, koji je sebe prozvao *es-Saffāh* (prolivatelj krvi) kao preteće upozorenje svojim protivnicima.

emīrul-mu'minīn, pomozi me protiv onih koji su mi nepravdu učinili."

Kada ga je (es-Saffāh) upitao: "A ko ti je nepravdu učinio?", on je odgovorio: "Ja sam jedan od potomaka 'Alije, radijallāhu 'anhu, a onaj koji mi je učinio nepravdu je Ebū Bekr kada je on uzeo oazu (imanje) Fedek ⁸⁸ od Fātime." Es-Saffāh ga

⁸⁸ Fedek je bila grad-oaza blizu Hajbera koji je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, primio kao *fej'* (ratni plijen uzet bez borbe) i ona je ostala u njegovom posjedu za vrijeme njegovog života. Nakon njegove smrti, 'Alija je rekao da ga je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, dao njegovoj ćerki Fātimi, njenom sinu i Poslanikovom amidži el-'Abbāsu ibn 'AbdulMuttalibu. *Halīfa* Ebū Bekr je presudio da ona ne može biti naslijeđena. Nakon Ebū Bekrove smrti, *halīfa* 'Umer je dozvolio el-'Abbāsu i 'Aliji da uzmu korist iz oaze-града, ali im nije dozvolio da je posjeduju. ('AbdulQāhir el-Bagdādī, "El-Ferq Bejn el-Firaq", Bejrut, "Dār el-Ma'rifeh", 16. i 17. str.).

'Ā'īša je prenijela da je Fātima poslala tražeći Ebū Bekru njeno nasljedstvo od onoga što je Allāh dao Allāhovom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, kao *fej'*, *sadaqu* u Medīni, oazu Fedek i ostatak od *khumusa* (petine) od ratnog plijena datog Allāhovom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, od bitke na Hajberu.

Ebū Bekr je odgovorio: "Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem* je rekao: "**Ono što mi poslanici ostavimo nakon nas je sadaqa, a ne nasljedstvo. Muhammedova porodica može uzeti od toga, ali ne više nego što im je potrebno.**" Tako mi Allāha, ja neću promijeniti status sadaqe Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, ali ću ih držati kao u doba Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i raspolagati njima kao što je to Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, činio."

Alī je onda rekao: "Ja svjedočim da nema boga osim Allāha i da je Muhammed Allāhov Poslanik, a zatim je dodao: "Ebū Bekr, mi priznajemo

je pitao: "Da li je Ebū Bekr nastavio da čini ovu nepravdu?", a on je odgovorio: "Jeste".

Es-Saffāh ga je upitao: "Ko je preuzeo vlast nakon Ebū Bekra?", a ovaj je odgovorio: " 'Umer", pa ga je on (es-Saffāh) pitao: "Da li je 'Umer nastavio sa ovom nepravdom vama?", a ovaj je rekao: "Da."

Es-Saffāh ga je onda upitao: "Ko je preuzeo vlast nakon 'Umera?", a ovaj je odgovorio: " 'Uthmān", pa ga je on (es-Saffāh) pitao: "Da li je 'Uthmān nastavio sa ovom nepravdom vama?", a ovaj je rekao: "Da."

Tada ga je on (es-Saffāh) upitao: "A ko je preuzeo vlast nakon 'Uthmāna?", pa je ovaj počeo da gleda okolo, ovdje i ondje, ne bi li našao mjesto gdje bi se mogao sakriti.⁸⁹

tvoje dobre osobine". Ona je 'Alī spomenuo njihovu vezu sa Allāhovim Poslanikom, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i njihova prava.

Ebū Bekr je rekao: "Tako mi Onoga u Čijim rukama je moja duša, ja više želim dobro rođacima Allāhovog Poslanika nego što ga želim svojim rođacima." ("*Sahīh el-Buhārī*").

⁸⁹ 'Alija je preuzeo vlast nakon 'Uthmāna i on nije ispravio ovu navodnu nepravdu. Dakle, ili je 'Alija nastavio nepravdu nanijetu sebi i svojoj porodici ili je Ebū Bekr bio u pravu nedajući Fātimi imanje Fedek, zasnovano na riječima Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, da je ono što poslanici iza sebe ostave *sadaqa*, a ne nasljedstvo.

Ibn 'Aqīl je rekao:

"Dhāhir (očigledno) je da su osnivači pokreta rāfidijā namjeravali napad na aslud-dīn (osnovu vjere) i nubuwweh (poslanstva). Jer je ono što je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, donio – nešto od prošlosti što mi nismo iskusili niti svjedočili i mi možemo biti sigurni u ono što nam je prenešeno samo ako vjerujemo da je to prenešeno preko pravednih i učenih od prve generacije muslimana (tj. *ashābā*). Tj. da mi razumijemo samo onako kako razumiju oni u čije smo praktikovanje vjere i inteligenciju uvjereni. Pa ako bi neko rekao da je prva stvar koju su *ashābi* uradili nakon smrti Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, bila to da učine dhulm (nepravdu) njegovoj porodici, uskraćujući ih *hilāfeta* i njihovog nasljedstva, ovo bi to bilo jedino kao rezultat nevjerstva *ashābā* u Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*,⁹⁰ jer ispravno vjerovanje, naročito o poslanicima, nužno zahtijeva zaštitu njihovih zakonā nakon njihove smrti; posebno onih koji se tiču njihovih porodica i njihovih potomaka."

⁹⁰ Prema *ši'ijskim* biografijama samo su se tri *ashāba*, Selmān el-Fārisī, Ebū Dherr i el-Miqdād ibn el-Eswed el-Kindī, borila za 'Alijino mjesto u *hilāfetu* nakon smrti Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i prema tome nisu otpali od vjere. Drugi *ashābi* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, su od većine *ši'ijjā* okarakterisani *riddetom* (otpadništvom) zbog davanja prisege na vjernost Ebū Bekru.

Otuda, ako prihvatimo *rāfidijsku* tvrdnju da su *ashābi* nakon smrti Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, ove stvari učinili dozvoljenim – naše ubjeđenje u *šerī'at* bi bilo izgubljeno. Jer, između nas i Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, ne postoji ništa osim onoga što su nam prenijeli *ashābi* i osim našeg vjerovanja njima. Pa ako bi nas zbir svega onoga što se njima desilo nakon smrti Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, zbunio u pogledu onoga što su oni prenijeli i uništio naše povjerenje u slijeđenje njihovih razumskih odluka na koje smo se oslonili, također bi bilo i da oni nisu prenijeli određene obavezne aspekte vjere, već da su prenijeli samo ono što je bilo u njihovom materijalnom interesu. Ispalo bi da su oni napustili *šerī'at* nakon smrti Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i da je samo nekoliko članova njegove porodice nastavilo da slijedi vjeru.

Sa ovim bi vjerovanje propalo, duše bi postale previše slabe da prihvate ijednu prenešenu informaciju od ranijih generacija i postalo bi im teško da prihvate čak i *sām Qur'ān*.⁹¹

⁹¹ Poznati i "uvaženi" *šī'ijski* učenjak Mirza Husejn ibn Muhammed et-Tabarsī iz Nedžefa napisao je knjigu "*Fasl el-Khitāb fī lthbāt Tahrīf Kitāb Rabb el-Erbāb*" ("*Jasne Riječi Potvrđivanja Izmjene Knjige Gospodara svih gospodarā*", tj. Allāhove Knjige, Qur'āna), 1865. godine. U njoj je on sakupio stotine tekstova napisanih od *šī'ijskih* učenjakā različitih dobā, a koji tvrde da je Qur'ān nekompletan. (Muhibbuddīn el-Khatīb, "*El-Khutūt el-'Arīdah*", Kanada, "*Medžlis el-Haqq*", 1. izdanje, 1983. godine, 4. str.).

A pretjerivanje i ekstremizam u "ljubavi" prema 'Aliji je odveo *rāfidije* do toga da izmisle brojne hadīthe u pogledu 'Alijinih velikih vrlina, od kojih bi većina za njega bila bolna da ih čuje. Veliki broj ovih hadīthā sam spomenuo u knjizi "*El-Mewdū'āt*".⁹²

Među njima je, na primjer, i hadīth u kom se prenosi da je Sunce zašlo prije nego što je 'Alija klanjao ikindiju-*namāz*, pa je ponovo izašlo da bi on mogao da obavi *namāz* na vrijeme. Ovaj hadīth se smatra lažnim zbog njegovog lanca prenosilaca, koji su svi nepouzdana. On se također smatra lažnim i zbog njegovog sadržaja, jer je vrijeme za '*asr* (ikindiju) prošlo, pa bi otuda povratak Sunca bio smatran novim izlaskom, a ne povratkom ikindijskog vremena.

Slično tome, oni su izmislili i predaju da je Fātima uzela *gusul*,⁹³ a onda umrla ostavljajući oporuku da njeno tijelo ne treba da se okupa nakon njene smrti. Ova predaja je laž u pogledu njenog lanca prenosilaca, a ona predstavlja i neznanje u pogledu njenog značenja. *Gusul* (kupanje) mrtvog tijela je zbog stanja nečistoće prouzrokovane smrću, pa kako može biti obavljen prije smrti?

⁹² Od sāmog autora (Ibnul-Džewzija), Medīna, Saudijska Arabija, "*El-Mektebe es-Selefijje*", 1966. u tri toma.

⁹³ Potpuno kupanje u skladu sa islāmskim pravilima.

Rāfidije također imaju brojne izmišljene *fiqh* (pravne) propise koji nemaju osnove u vjeri, a koji se suprotstavljaju *idžmā'u* (konsenzusu) ranijih generacija muslimana. Njih možemo naći i među *mes'elama* (*fiqhskim* pitanjima) koje je zabilježio Ibn 'Aqīl, koja je on citirao iz "*Kitāb el-Murtedā*", koji kažu da *sudžūd* (*sedžda* u *namāzu*) nije dozvoljen ni na čemu drugom mimo površine zemlje ili nečega od zemlje. Stoga *sedžda* nije dozvoljena na prostirkama od vune, kože ili dlake.

Oni su također zabranili *džumu-namāz*, zasnovano na uslovu da *imām* mora biti *ma'sūm* (nepogrješiv).

Iblīs ih nije odveo samo do toga da uvedu ove neosnovane propise, već ih je obmanuo i odveo do ubjeđenja da je psovanje (vrijeđanje) *ashābā* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, dio vjere. Međutim, u dva "*Sahīha*"⁹⁴ naredba Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*: **"Ne vrijeđajte moje ashābe! Zaista, ako bi jedan od vas udijelio (kao sadaqu) zlata koliko je brdo Uhud – ne bi dostigao nagradu pregršti koju su oni dali, niti pola pregršti."**⁹⁵ proglašava ovaj "dio vjere" neosnovanim.

⁹⁴ "*Sahīh el-Buhārī*" i "*Sahīh Muslim*".

⁹⁵ Prenijet je od Ebū Hurejre i Ebū Se'īda, a zabilježili su ga el-Buhārī, Muslim, Ebū Dāwūd, et-Tirmidhī i Ahmed.

'AbdurRahmān ibn Sālim ibn 'Abdullāh ibn 'Uwejm je prenio da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, rekao: **"Zaista, Allāh je odabrao mene, odabrao ashābe za mene i učinio ih mojim pomagačima i tazbinom (srodnicima po braku). Pa ko god ih proklinje (vrijeđa) proklet je od Allāha, melekā i svih ljudi, a na Sudnjem danu Allāh od njega neće prihvatiti niti njegove fardove niti njegove nafile."**⁹⁶

Suwejd ibn Gafalah⁹⁷ je rekao:

"Jedne prilike sam prošao pored grupe ši'ijā koji su govorili o Ebū Bekru i 'Umeru na podrugljiv način i vrijeđali ih, pa sam ušao kod 'Alije ibn Ebi Tāliba i rekao mu:

"O emīrul-mu'minīn, prošao sam pored grupe tvojih ashābā dok su spominjali Ebū Bekra i 'Umera na uvredljiv način i govorili ono što nije pri njima. Da oni ne misle da ti potajno osjećaš (misliš) ono što oni govore – oni se ne bi usudili da to kažu."

'Alija je odgovorio:

⁹⁶ Zabilježio ga je ed-Darequtnī, ali se 'AbdurRahmān ibn Sālim smatra *medžhūl* (nepoznatim). (Ibn Hadžer, "*Taqrīb et-Tahdhīb*", 1. tom, 480. str.).

⁹⁷ Suwejd je bio od velikih učenjaka *tabi'īnā*. Prihvatio je *islām* za vrijeme života Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, ali ga nikada nije sreo. Na dan kada je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, ukopan u Medīni, Suwejd je došao u grad po prvi put. On se kasnije naselio u Kūfi i umro 700. godine, u starosti od 130 godina. Sve velike važne knjige hadītha sadrže hadīthe koji su prenešeni od njega. (Ibn Hadžer, "*Taqrīb et-Tahdhīb*", 1. tom, 341. str.).

"E'ūdhubillāh! Allāhu se utječem od toga da prema dvojici njih (Ebū Bekru i 'Umeru) potajno osjećam išta mimo onoga što mi je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, povjerio. Allāh prokleo svakoga ko u sebi drži išta osim dobrog i lijepog mišljenja prema njima obojici. Oni su bili poput dva brata Allāhovom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, njegova dva *ashāba*, njegova dva pomagača, Allāh se smilovao obojici."

Onda je 'Alija ustao sa suzama u svojim očima, držeći se za svoju bradu dok nije ušao u *mesdžid*, a onda se popeo na *mimber*⁹⁸ i sjeo na njega držeći se za svoju bradu i gledajući u nju – a bila je bijela – dok se ljudi nisu skupili. Nakon što je održao kratak ali sadržajan govor, on je dodao:

"Šta je ljudima koji optužuju dva uglednika *Qurejšijjā*, dva oca *muslimanā*, optužbe koje ja nikada ne bih rekao niti volio da čujem druge da kažu i zbog kojih bih ja mogao biti kažnjen? Tako mi Onoga Koji je učinio da sjeme proklija i Koji je stvorio dušu, samo bogobojazni vjernik ih voli, a samo bijedni griješnik ih mrzi. Njih dvojica su bili uz Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, naređujući sve što je dobro i zabranjujući sve što je zlo, ljutili su se na *dhulumčare* i kažnjavali ih zasnovano na istini i čestitosti jedino. U svojim propisima oni nisu prekoračili mišljenje Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*. Zapravo, njihova mišljenja su se uvijek podudarala sa mišljenjem Allāhovog

⁹⁸ Nanizana govornica u prednjem dijelu *mesdžida*, prvo prihvaćena od strane *sāmog* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*.

Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i vjernici su bili zadovoljni obojicom tokom čitavih njihovih hilāfetā.

Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je odredio da vjernike u njihovim namāzima za posljednjih devet dana njegovog života predvodi Ebū Bekr, i Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, je umro a da ga nije opozvao (smijenio). Vjernici su ga nakon toga učinili odgovornim za njihove poslove i dali mu svoj zekāt.⁹⁹ Oni su mu dobrovoljno dali prisegu na vjernost i ja sam prva osoba od Benū 'AbdulMuttaliba koja je potvrdila njegovo vođstvo. On je s prezirom gledao na vođstvo i želio da jedan od nas zauzme njegovo mjesto. Tako mi Allāha, on je bio najbolji od onih koji su ostali nakon Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*; najstariji, najljubazniji i uistinu najsažaljiviji i najbogobojazniji. On je bio poput meleka Mikā'ila u svojom dobročinstvu i poput poslanika Ibrāhīma u svojoj želji da oprost i svom dostojanstvenom držanju. On je uzeo put Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i preselio na tom putu, Allāh mu se smilovao.

Nakon Ebū Bekra, vođstvo je preuzeo 'Umer i ja sam bio među onima koji su bili zadovoljni njegovim imenovanjem. On je vladao u skladu sa politikom Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i njegovog ashāba Ebū Bekra, slijedeći njihove stope na način na koji mlada kamila slijedi svoju majku. Kunem se Allāhom, on je bio ljubazan i blag sa slabim, a zaštitnik prava

⁹⁹ Vjerska taksa koja se uzima od bogatih i daje siromašnim.

madhlūma (potlačenog) i u pogledu Allāhovog dīna se nije bojao ničijeg prijekora. Allāh je putem njega pokazao primjere istine i učinio istinu dijelom njega do te mjere da smo mislili da je melek govorio njegovim jezikom. Allāh je učinio njegovo primanje islāma faktorom ojačanja za islām i smjestio u srca munāfiqā strah od njega, a u srca vjernika ljubav prema njemu. Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, ga je uporedio sa melekom Džibrilom u njegovoj žestini prema neprijateljima islāma.

Pa ko se među vama može uporediti sa njima dvojicom? Allāh im se smilovao, a nama podario sposobnost da nastavimo njihovim putem. Neka svako ko mene voli – voli njih, jer ko god ne voli njih – srdi mene i ja nemam ništa sa njim. Ako još jednom čujem uvredljiv govor o njima dvojici – ja ću one koji ih vrijeđaju žestoko kazniti. Nakon današnjeg dana, ko god (zbog toga) bude doveden pred mene – dobiće ono što sleduje klevetnika (potvarača). Zaista, najbolji od ovog ummeta nakon Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem, su Ebū Bekr i 'Umer, Allāh bio zadovoljan njima. A onda, Allāh najbolje zna ko je najbolji. Rekoh ove riječi, tražeći Allāhov oprost za sebe i za vas."

Iblisova obmana bātinijjā ¹⁰⁰

Bātinijje su grupa koja se krije iza islāma i nagingje ka *rāfidijskom* (*šiijskom*) vjerovanju, iako su njihova vjerovanja i djela zapravo totalno suprotna islāmu. Krajnji rezultat njihove filozofije je negacija Stvoritelja, poricanje poslanstva i *'ibādeta* i negiranje *āhireta*.

Oni tu svoju ideologiju ne otkrivaju na samom početku, već umjesto toga tvrde da je Allāh stvarnost, da je Muhammed Allāhov Poslanik i da je vjera islāma istinska (prava). Međutim, oni objašnjavaju da ove stvari imaju tajni aspekt koji nije očigledan.

Na taj način se *Iblīs* poigrao sa njima, uljepšavajući im mnoge sekte i doktrine.

Historijski, oni su poznati po sljedećih sedam imena:

¹⁰⁰ Riječ "*bātinijje*" je izvedena od riječi "*bātin*", što znači: *unutrašnjost stvari*. *Bātinijje* su oni koji tvrde da *šerī'ah* (islāmski božanski zakon) ima *dhāhir* (spoljašnji aspekt) i *bātin* (unutrašnji aspekt). ('AbdusSelām Hārūn, "*El-Mu'džem el-Wasīt*", 2. tom, 91. str.).

1. BĀTINIJE

Njima je dato ovo ime zbog njihove tvrdnje da literarni tekstovi Qur'anā i hadīthā imaju unutrašnje značenje koje su poput jezgra oraha u odnosu na njegovu ljusku.¹⁰¹

Oni kažu da spoljašnjost tekstova zabluduje neupućene mase u to da vide samo lijepe slike koje su za one rijetke inteligentne samo simboli i znakovi koji ukazuju na skrivene stvarnosti. Štaviše, prema njima, obavezama šerī'ata je vezan samo onaj čiji se um uzdrži od zadubljivanja u skrivene tajne unutrašnjih oblasti i koji je zadovoljan spoljašnjim i očevidnim značenjima tekstova. Sa druge strane, onaj koji napreduje i uzdigne se do unutrašnjeg znanja – oslobođen je obavezā šerī'ata i rasterećen njegovog bremena.

Oni tvrde da je ovo tumačenje zapravo pravo i željeno značenje qur'ānskog ājeta:

"...(Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*) koji će ih teretā i teškoćā koje su imali osloboditi."¹⁰²

¹⁰¹ Ebū Hāmid el-Gazālī, "*Fadaih el-Bātinijje*", "*Dār el-Qawmījje*", 1964., 11. str.

¹⁰² sūra el-E'rāf, 157. ājet.

Njihova prava namjera je da ukinu zahtjeve sadržane u vjerovanju, oličene u islamskim vjerskim tekstovima, i da ih zamijene lažnim konceptima, potpuno suprotnim šeri'atu (Allāhovom zakonu).

2. ISMĀ'ILIJJE

Oni vuku svoje porijeklo unazad do Muhammeda ibn Ismā'ila ibn Dža'fera, kojim oni tvrde da se završio nasljedni ši'ija *imāmet* (njime kao sedmim *imāmom*).^{103 104}

¹⁰³ Često spominjani kao *ismailiti*.

¹⁰⁴ Zvanično, *ismā'ilije* su nastale kao sekta *ši'ijā*, smrću Ismā'ila (umro 760. godine) prije smrti njegovog oca *imāma* Dža'fera es-Sādiqa (umro 765. godine). Dža'fer je za svog nasljednika odredio svog najstarijeg sina Ismā'ila, ali je, čuvši za Ismā'ilovu zavisnost za pijenjem vina, promijenio svoju odluku u korist svog drugog sina Mūsā'a. Većina *ši'ijā* je prihvatila ovu promjenu i nastavila *imāmet* Mūsā'om el-Kādhimom (umro 799. godine). Ali drugi, tvrdeći da *imāmu*, kao nepogrješivom biću ne može naškoditi pijenje vina, ostali su lojalni Ismā'ilu (Ibn Haldun, "*El-Muqaddima*", 168. i 168. str.).

Nakon smrti *imāma* Muhammeda ibn Ismā'ila, ogranak sekte je prihvatio vjerovanje da je on bio konačni *imām* koji će se vratiti Posljednjeg dana. Ova sekta je poznata i kao *seb'ijje* (sedmerci). Drugi ogranak je prihvatio jednog od sinova *imāma* Muhammeda kao svog *imāma* i slijedili su njegovog određenog nasljednika. Pošto su *imāmi* živjeli u striktnom prerusavanju, i kako su čak i njihova imena bila krivena, nije bilo mnogo razlika između ova dva ogranka koja su rapidno rasla u Khuzistānu i Južnoj Mesopotamiji. Podjela je postala potpuna oko 893. godine. ("*Enciklopedija islāma*", 179. str.).

'Abdullāh ibn Mejmūn el-Qaddāh (umro 825. godine) nepoznatog porijekla, je radio kao okultist (*qaddāh*) u Ahwāzu prije nego što se preselio u Quds (Jerusalem), gdje se pridružio posljednjem ogranku *ismā'lijjā* i postao od njegovih najpoznatijih misionara i teoretičara za vrijeme ovog perioda prikrivanja. Iz svog centra u Basri i kasnije u Salamiji u sjevernoj Siriji, Ibn Mejmūn i njegovi nasljednici su osmislili tajno društvo sa stepenima pristupanja i neoplatonističkim tumačenjem postojanja. Tajni misionari su onda slati u sve djelove muslimanskog carstva da šire njihova učenja.

Pri kraju 9. stoljeća glavni misionar Ebū 'Abdullāh el-Husejh eš-Šī'ī, porijeklom iz San'āa u Jemenu, proglasio je sebe prethodnikom Mehdija i uveo nova *ismā'lijska bātinijska* učenja među Berbere Sjeverne Afrike, koji su u to vrijeme bili pod *aglabijskom* vladavinom. Jedan od nasljednika 'Abdullāha ibn Mejmūna, Se'īd ibn Husejn je nagovoren da napusti svoj centar u Salamiji da bi preuzeo rukovodstvo pokretom u sjeverozapadnoj Africi. Oni su zajedno uspjeli u uništavanju stotinu godina stare *aglabijske sunitske* dinastije. Godine 909. se Se'id proglasio vladarom pod titulom *imām* 'Ubejdullāh el-Mehdi i prihvaćen je kao potomak Fātime preko el-Husejna i Ismā'īla. Za vrijeme *fātimijske* vladavine Misrom, misionari nisu otvoreno propovijedali *ismā'lijsku* misao, jer mase Egipćana nikada nisu prihvatale *ši'ijjsku* ideju. Dinastija je trajala do 1171. kada je Salahuddīn (el-Ejjūbī) svrgnuo posljednjeg *fatimijskog halīfu*.

Za vrijeme vladavine šestog *fatimijskog halīfe* el-Hākim bin Emrillāh (996-1021), jedan *ismā'lijski* misionar po imenu ed-Darazī je nakon el-Hākimove smrti propovijedao da ovaj nije umro, pa je rođena nova sekta pod imenom *hākimije*, kasnije nazvani *Druzi*. Ed-Darazī i njegovi sljedbenici su bili prinuđeni da napuste Misr, pa su se smjestili oko Damaska u planinama Hawran i Libanonu. (Mustafa Gālib, "*El-Harakāt*", 184. i 242. str.).

Smrću osmog *fātimijskog halīfe* el-Mustansira (1035-1094. godine), njegovog najstarijeg sina i prvobitnog kandidata Nizāra je uklonio njegov brat el-Musta'lī (1094-1101). Ovime su se *ismā'lije* podijelile u dva nova ogranka, *musta'lije* i *nizārije*. El-Hasan ibn es-Sabbāh je postao jedan od najzloglasnijih pobornika *nizārijskog* ogranaka. Kolapsom *fātimijske*

dinastije, *musta'lije* su prebacile svoj vjerski centar u Jemen gdje je on ostao u ilegali u toku oko 500 godina. Misionari su ga prenijeli iz Jemena u Indiju, a vjerski centar je bio prebačen u Gudžurat u ranom 17. stoljeću, gdje su oni postali poznati kao *Bohoras*. *Nizārijska* zajednica u Siriji se nastavila do danas, iako im je zadnji rat sa njihovim drevnim neprijateljima, *nusajrijama* 1919. godine, donio ogromne gubitke u zemlji i imetku, uključujući skoro sve njihove vjerske knjige. *Nizārije* su pronašle korijene u Perziji, ali su ostale relativno prikrivene. Međutim, njihovi misionari su ponijeli njihove doktrine u sjevernu Indiju (Pendžab, Gornji Sind i Kašmir). Oni su se kasnije preselili južno do Gudžurata pod perzijskim misionarom, *imāmom* Šāh 'AbdurRahīmom ibn Kebīr ed-Dīnom, koji je uspio u konvertovanju velikog broja tamošnjih Hindusā na kraju 15. stoljeća. Njegov sin i nasljednik Nūr Muhammed Šāh, koji se kasnije proglasio *imāmom*, ovako je prouzrokovao podjelu u zajednici. Njen centar je blizu Ahmadabada u Gudžuratu. Glavno tijelo postalo je poznato kao Khodžas, što je postala bogata trgovačka zajednica u Bombaju, Donjem Sindu, Gudžuratu i Keniji. Njihov vođa je nazvan Aga Khān. ("*Enciklopedija islāma*", 180., 181. i 256. str.).

U 19. stoljeću se i Iranu pojavio čovjek pod imenom Hasan 'Alī Šāh, sakupio oko sebe neke *ismā'ilije* i poveo pobunu koja je nakratko zaprijetila državi i vladajućoj Qādžār porodici. Međutim, pobuna se završila neuspjehom. Britanski kolonijalisti, koji su imali rđave namjere prema regionu tog perioda, intervenisali su da se Hasan 'Alī Šāh oslobodi iz zatvora pod uslovom da bude prognan iz Irana. Hasan 'Alī Šāh je onda otišao u Afganistān koji je bio u ratu sa Britancima, ali je ubrzo bio protjeran iz zemlje 1842. godine. On je onda otišao u Sind, Indiju i nakon proputovanja zemljom ostao u Bombaju. Tamo je Hasan 'Alī Šāh tvrdio da je on potomak *fātimijskog imāma* Nizāra, pa su ga britanski vladari Indije zvanično priznali kao glavu *nizāri* ogranka i dali mu titulu Aga Khān, a što je bila titula dodijeljena od strane Qādžār porodice nekim njihovim uglednicima. Hasan 'Alī Šāh je uspio u vraćanju u život *nizāri* ogranka *ismā'ilijā* i njegovom organizovanju nakon njegovog prividnog nestanka pet vjekova prije toga. Njegovom smrću 1881. godine, njegov sin Aga Khān Drugi 'Alī Šāh postao

Oni su kao dokaz iznijeli činjenicu da postoje sedam nebesa, sedam zemalja i sedam dana u nedjelji, što sve ukazuje da se ciklus *imāmā* završava na sedmom.

Zasnovano na principu ciklusa od sedam, neki od njih su tvrdili da je loza (Ebū Dža'fera) el-Mensūra išla od el-'Abbāsa na njegovog sina 'Abdullāha na njegovog sina 'Alija, potom na njegovog sina Muhammeda ibn 'Alija, pa na njegovog sina Ibrāhīma, onda na es-Saffāha, a onda na el-Mensūra.

Ebū Dža'fer et-Taberī je u svojoj knjizi historije ¹⁰⁵ spomenuo da je 'Alija ibn Muhammed od svoga oca prenio da

je novi *imām* i vladao je sektom do svoje smrti 1883. godine. Njega je naslijedio njegov osmogodišnji sin Muhammed el-Huseinī Aga Khān Treći. Međutim, poslovima sekte je rukovodila njegova majka do 1893. kada mu ih je predala. Godine 1898. Aga Khān otputovao je u Evropu i odlučio da se tamo utemelji, posjećujući s vremena na vrijeme svoje sljedbenike u Indiji i Africi. On je ženio veći broj žena Evropljanki i imao je dva sina, 'Alī Sulejmāna Khāna i Sadruddīna Khāna. 'Alī Sulejmān je također oženio nekoliko zapadnih žena i njegov sin, Kerīm, od žene Britanke, je postao trenutni Aga Khān Četvrti (Muhammed Kāmil Hasa, "*Tā'ifa el-Ismā'īlije*", Misr, "*En-Nahda el-Misrije*", 1. izdanje, 1959., 41.-50. str., 110.-120. str. Vidi također "*Enciklopediju islāma*", 236. i 237. str.)

Jasmin Aga Khān je kćerka 'Alī Sulejmāna sa glumicom Ritom Hejvort, koja se nedavno udala za Basila Enbirikosa, grčkog ekonomistu i nasljednika brodovlasnika ("*Time Magazine*", broj 21, 27. maj 1985., 36. str.).

je jednog dana gubavac zvani el-'Ablaq iz er-Rāwanda zaplakao jakim glasom i počeo da poziva stanovnike er-Rāwanda da ga slijede. On je tvrdio da je isti onaj duh koji je bio u 'Isā'u ibn Merjem bio prisutan u 'Aliji ibn Ebī Tālibu, *radijallāhu 'anhu*, a onda u *imāmima*, jednom nakon drugoga, dok se nije pojavio u Ibrāhīmu ibn Muhammedu, (djedu *'abbasijskog halīfe* Ebū Dža'fera el-Mensūra). Ovaj ogranak Ismā'ilijā je dozvolio djela zabranjena *šerī'atom* do te mjere da bi jedan od njih pozvao grupu ljudi u svoju kuću, nahranio ih i dao im da piju, a onda bi im dao svoju ženu. Kada su vijesti o ovakvim postupcima došle do Eseda ibn 'Abdillāha, on je naredio da se oni koji su umiješani u ovo budu pogube i razapnu. Međutim, ovakvi postupci su se među njima nastavili do dan-danas.

Oni su takođe obožavali Ebū Dža'fera; popeli bi se na (planinu) el-Khadrā' i bacili bi se sa nje kao da će poletjeti, ali bi se svi razbili udarajući u tlo.

Grupa od njih je ustala u oružanoj pobuni, napadajući ljude ne praveći razliku (nasumice), uzvikujući: "*O Dža'fer, (samo) ti, (samo) ti!*"¹⁰⁶

¹⁰⁵ Knjiga Ebū Dža'fera Muhammeda ibn Džerīra et-Taberija se zove "*Tārīh El-Umem wel-Mulūk*".

¹⁰⁶ Perzijska sekta ekstremistā, nazvana *rāwandijje* je bila nemilosrdno razbijena od strane trupā *halīfe* el-Mensūra (754-775) 758 godine. ("*Tārīh El-Umem wel-Mulūk*", 9. tom, 173.-175. str.).

3. SEB'IJJE (SEDMERCI)

"Ovaj naziv im je dat zbog toga što su vjerovali da *imāmet* postoji u beskrajnim ciklusima od sedam i da pojam "proživljenje" zapravo znači pojavu sedmog *imāma* koji je završio svoj sopstveni ciklus od sedam. Naziv im je također dat zbog njihove tvrdnje da je upravljanje donjim (nižim) svijetom povjereno sedam zvezdanim sferama: Saturnu, Jupiteru, Marsu, Veneri, Suncu, Merkuru i Mjesecu."¹⁰⁷

4. BĀBEKIJJE

"Ovo ime je dato grupi od njih koji su slijedili čovjeka od *bātinijjā*, zvanog Bābek el-Khurremī. On je rođen kao dijete bluda, ali ga je od njegove prve pojave u planinama blizu

¹⁰⁷ Citat je preuzet iz "*Fadāih el-Bātinijje*", 16. str. Prema drugim izvorima prethodno spomenutim, *seb'ijje* su bili samo ogranak *ismā'ilijjā* koji se pojavio nakon smrti *imāma* Muhammeda ibn Ismā'īla. Oni su ga smatrali konačnim *imāmom*, sedmim, koji će se vratiti Posljednjeg dana. Oni su kasnije, pri završetku 9. stoljeća, prozvani *qarāmitah*, po svom vođi Hamdānu Qirmitu.

Azerbejdžāna ¹⁰⁸ 201. (817.) godine, veliki broj ljudi momentalno počeo slijediti." ¹⁰⁹

Uskoro su njegove ideje počele da se šire velikom brzinom, jer je on dozvolio mnoge zabranjene stvari. Ako bi saznao da neko ima lijepu kćerku ili sestru, on bi je tražio, a ako njegovom zahtjevu ne bi bilo udovoljeno, on bi ubio njenog oca i uzeo je.

On je nastavio da postupa na ovaj način u toku više od dvadeset godina, a za to vrijeme su on i njegovi sljedbenici ubili osamdeset hiljada, a rečeno je i dvjesto pedeset hiljada ljudi. Vlasti su se borile protiv njega, ali su njihove snage bile kontinuirano poražavane, sve dok (*halīfa*) el-Mu'tasim nije poslao Efsīna, ¹¹⁰ koji se borio protiv njih, porazio ih i doveo Bābeka i njegovog brata pred *halīfu* 223. (838.) godine.

Kada su ušli, Bābekov brat je Bābeku rekao: "*Ti znaš ono što niko ne zna, pa zato strpljivo podnesi ono što niko nije podnio.*"

¹⁰⁸ Azerbejdžan, republika u SSSR na istočnoj transkavkaskoj granici Kaspijskog mora. (Napomena "*Kelimetul-Haqqa*": Danas je to odvojena, samostalna država)

¹⁰⁹ "*Fadāih el-Bātinije*", 14. str.

¹¹⁰ Pravo ime ovog turskog generala je el-Afšīn.

Bābek je odgovorio: "Vidjećeš moj *sabr* (strpljivost)."

Kada su, na el-Mu'tasimovo naređenje, obje Bābekove ruke i noge otkinute, on je razmazao krv po svom licu. El-Mu'tasim mu je tada rekao: "Ti si *nadaleko poznat po svojoj hrabrosti*. Zašto si namazao krv po svom licu? Jesi li to učinio iz straha zbog svoje predstojeće smrti?"

Odgovorio je (Bābek): "Ne, već sam, kada ste otkinuli moje udove, počeo da krvaram i uplašio se da će biti rečeno da je moje lice prebljedilo od straha od smrti, pa sam prekrilo svoje lice krvlju."

Nakon ovoga, njegovo je tijelo izloženo vatri i njegova glava je odrubljena, a isto je učinjeno njegovom bratu. Ni od jednoga od njih se nije začuo ni vrisak ni jecaj, niti su oni pokazali ikakve znake straha, Allāh ih prokleo.

Ostala je grupa *bābekijjā* za koje je rečeno je da su imali jednu noć u godini u kojoj bi se njihovi muškarci i žene sakupili i ugasili lampe. U tami bi muškarci požurili i zgrabili koju god ženu bi mogli, tvrdeći da ko god ščepa ženu – može imati odnos sa njom, jer je lov *mubāh* (dozvoljen).¹¹¹

¹¹¹ Ovo je njihovo "tumačenje" 2. ājeta sūre el-Māide, u kome Allāh dozvoljava lov životinja: "**A kad obrede hadždža obavite, onda loviti možete...**" Vidi "*Fadāih el-Bātinijje*", 15. str.

5. MUHAMMARAH (CRVENI)

Oni su ovim imenom nazvani jer su u godinama Bābekove vladavine terora i korupcije nosili odjeću crvene boje.¹¹²

6. QARĀMITAH

O sebebu ovog njihovog naziva postoje dva govora (mišljenja).

Jedan od njih je da je čovjek iz predjela Khūzastāna¹¹³ došao među stanovnike Kūfe, stavio na sebe izgled *zuhda* (asketizma) i pozvao ljude ka *imāmu* od *ehlul-bejta* (potomaka) Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*. On je odsjeo kod čovjeka čiji nadimak je bio Kirmītah, što na nabatejskom jeziku znači oštrook (oštrovid), jer su njegove oči uvijek bile crvene. Namjesnik tog mjesta ga je smjestio u kućni pritvor, stavio ključ od kuće pod glavu i zaspao. Robinja koja se sažalila na stranca je ukrala ključ, oslobodila ga i vratila ključ. Kada je namjesnik naredio da zatvorenik bude doveden pred njega, nigdje ga nisu mogli naći.

¹¹² "*Fadāih el-Bātinijje*", 17. str.

¹¹³ Khuzistan je predio sjeverozapadno od Irana, što odgovara drevnom (antičkom) Elamu.

Ovaj događaj je prouzrokovao da mase postanu čak još i više pobuđene (zainteresovane) i privučene njemu. On je onda otišao u Siriju i prozvao se Kirmītah, po onome u čijoj kući je boravio, kasnije skraćujući to ime na Qirmit. Njegova porodica i djeca su kasnije naslijedila njegovu poziciju i ime.

Drugo mišljenje je da je sekta ¹¹⁴ "dobila ime po jednom od ranih *ismā'ilitskih* propagatora, zvanom Hamdān Qirmit. Mnogi su se ljudi odazvali njegovom pozivu i po tome bili prozvani *qarāmītah* ili *qirmitiijjeh*. On je bio iz grada Kūfe i bio je sklon *zuhdu*. Jednog dana je Hamdān sreo *bātinijskog* misionara dok je bio sa grupom koja je napasala krave prema selu. Kada je Hamdān saznao da oni idu ka istom selu, on je misionaru rekao da jaše jednu od njegovih krava. Misionar je odgovorio da on može da radi samo onako kako mu je naređeno. Kada ga je Hamdān zapitao čijim naređenjima se on pokorava, misionar mu je odgovorio da je to po komandi njegovog Vlasnika i Hamdānovog Vlasnika, Vlasnika *dunjāluka* i *āhireta*. Hamdān je rekao da je to Allāh, Gospodar svjetova, pa je čovjek odgovorio da je ovaj rekao istinu. Nakon toga je Hamdān shvatio da je misionaru naređeno da pozove stanovnike sela iz neznanja u znanje, iz stanja zablude u uputu i iz nevolje u sreću; da ih izvuče iz njihovog nezgodnog stanja

¹¹⁴ Znaci navoda su moji. Sljedeći pasus je uzet doslovce iz el-Gazālījeve knjige "*Fadāih el-Bātiniije*", 12.-14. str.

poniženja, nemilosti i siromaštva i da im dā ono što će im biti dovoljno od njihovog (teškog) rada.

Hamdān je onda misionara zamolio da ga spasi dajući mu znanje, jer je on bio u ogromnoj potrebi za njim. Međutim, misionar mu je rekao da njemu nije dozvoljeno da otkrije skrivenu tajnu nikome, izuzev nakon što se uvjeri o njegovoj odanosti i nakon što od njega uzme prisegu (zakletvu) na vjernost (vjernosti). Hamdān je od njega zatražio da ga obavijesti o prisegi (zakletvi) i obećao mu je da će je se pridržavati. Misionar mu je rekao da učini prisegu i da se Allāhom zakune njemu i *imāmu* da neće otkriti tajnu *imāma* niti svoju sopstvenu tajnu.

Kada je Hamdān učinio prisegu (zakletvu), misionar je počeo da ga podučava, malo po malo, dok ga nije uhvatio u zamku i pridobio ga u sektu. Hamdān je onda bio određen kao misionar i postao jedan od glavnih figurā *ismā'ilitske* sekte."¹¹⁵

¹¹⁵ Oko 890. godine je osnivač sebi sagradio zvaničnu rezidenciju, *Dār el-Hidžre* (Utočište emigranata) blizu Kūfe, koja je postala centar novog pokreta. Zahvaljujući aktivnoj propagandi među domaćim svijetom, nabatejskim seljacima i zanatlijama, kao i među *sāmim* Arapima, broj pristalica se stalno uvećavao. U osnovi, to je bilo tajno društvo zasnovano na sistemu *komunizma* (zajedništva), u kome je Qirmit otišao toliko daleko da propiše ne samo da imetak bude zajedničko vlasništvo, već također i žene. Oni su organizovali radnike i zanatlije u esnafa (cehove), što je po mišljenju francuskog orijentalista Masinjona doprilo do Zapada i utjecalo na formiranje evropskih esnafa i slobodne masonerije. ("*Historija Arapa*", 444. i 445. str.).

Nakon toga su njegova porodica i sinovi naslijedili njegovu uvaženu poziciju i rang.

Možda najbrutalniji od njegovih potomaka bio je Ebū Se'īd, koji se pojavio 286 (899). godine.¹¹⁶ On je brzo uspio da oko sebe sakupi moćne snage za borbu koje su ubile nebrojene muslimane, uključujući čak i hadžije na svom putu ka Mekki ili pri povratku iz nje. Oni su također uništili mnoge mesdžide i spalili brojne primjerke Qur'āna.

Nakon njegove smrti, njegovi sljedbenici su nad njegovim grobom sagradili *qubbe* (kupolu) na čijem su vrhu napravili pticu od gipsa, tvrdeći da je, ako ptica odleti, to znak da je Ebū Se'īd ustao iz groba. Oni su takođe smjestili konja, odoru dostojanstva i oružje blizu njegovog groba. *Iblīs* je zaveo ovu grupu još i u vjerovanje će svaki od njih koji umre posjedujući konja, biti proživljen jašući, a da će, ako ne posjeduje konja, biti proživljen hodajući. Ebū Se'īdovi sljedbenici su na njega donosili (prizivali) Allāhov *salawāt* i *selām* (blagoslov i spas) kad god bi spomenuli njegovo ime, ali ne i kada bi spomenuli ime Allāhovog Poslanika, *sallallāhu*

¹¹⁶ Ebū Se'īd el-Hasan el-Džennābī. Dženāb je bio grad u Perziji blizu ušća rijeke koja se uliva u Perzijski zaliv. Iste godine on je uspio u osnivanju nezavisne države na zapadnoj obali Perzijskog zaliva, sa el-Ahsā kao njenom prijestonicom (današnji el-Hufūf). ("*El-Kāmil fī et-Tārīh*", Ibn el-Athīr, 8. tom, 63. str.)

'alejhi we sellem. A ako bi čuli nekoga da donosi Allāhov salawāt i selām na Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, oni bi rekli: "Zar jedeš Ebū Se'īdovu opskrbu, a donosiš salawāt i selām na Ebū Qāsima?"¹¹⁷

Ebū Se'īd je za svoga nasljednika odredio svoga sina Ebū Tāhira,¹¹⁸ koji je vladao raskalašnom vladavinom terora sličnom vladavini svoga oca. Organizovan je i napad na sāmu Ka'bu, u kojem je on srušio vrata i ugrabio relikvije (ostatke iz prošlosti) unutar nje. Onda je on uklonio *Hadžerul-Eswed* (Crni kamen) iz ugla Ka'be i odnio ga u svoju zemlju, tvrdeći da je on Allāh u osobi.¹¹⁹

7. KHURRAMIJE

Riječ *khurram* je perzijska riječ koja se odnosi na nešto željeno i lijepo. Ovaj naziv je dat medžusijskoj sekti mazdekijje, koja se pojavila za vrijeme doba Qabādh i prihvatila raskalašno

¹¹⁷ Nadimak Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*.

¹¹⁸ Ebū Tāhir Sulejmān je opustošio većinu donjeg 'Irāqa i presjecao puteve hadžijā. ("*El-Kāmil fī et-Tārīh*", Ibn el-Athir, 8. tom, 124. i 125. str.).

¹¹⁹ Za vrijeme ovog napada su hadžije masakrirane, njihova tijela su bacana u izvor Zem-zem, a *Hadžerul-Eswed* je ostao u njihovom štabu u Ahsā' (istočna Arabija) u toku 23 godine, sve dok im *fātimijski halīfa* el-Mensūr – koji je i sam bio *ismā'īlija* – nije naredio da ga vrate u Mekku ("*El-Kāmil fī et-Tārīh*", Ibn el-Ethir, 8. tom, 153. i 154. str.).

ponašanje slobodnog polnog odnosa, bez zabrana. Pošto su *ismā'ilije* namamile ljude da slijede svoje strasti i nagone, uklonile sve odgovornosti i napustili zakone *šeri'ata* umnogome na isti način kao što su to uradili *mazdekijje*, njima je također dat ovaj naziv.¹²⁰

8. TA'LĪMIJE

"Ovaj naziv im je dat zbog njihovog fundamentalnog principa poricanja validnosti razuma i njihovog pozivanja ljudi podučavanju (ar. "*ta'līm*") nepogrešivog *imāma*, jer se znanje ne postiže (drugačije), osim putem podučavanja."¹²¹

¹²⁰ Prema riječima Mutahhara ibn Tāhira koji je upoznao članove ove zajednice, oni su vjerovali da Objava nikada ne prestaje i da je svako ko se pridržava vjere u pravu, sve dok se nada nagradi i boji kazne. Oni su imali *imāme* kojima su pribjegavli u pravnim pitanjima i poslanike koji bi im se pridružili u njihovim napadima i koje su oni zvali perzijskim imenima. Vina i liker (alkoholna pića) su, po njihovom mišljenju, više donosili sreću nego sve druge stvari. Oni su dozvolili *promiskuitet* (slobodni polni odnos između više osoba) na koji su žene pristajale, tvrdeći da u uživanju u svemu za čim prirodni razum žudi ne može biti nikakve štete ("*Enciklopedija islāma*", 257. i 258. str.).

Prema Mes'ūdiju ("*Murūdž edh-Dheheb*", 6/186), oni su izbili u prvi plan nakon pogubljenja Ebū Muslima iz Khurasana 755. godine, ali dok su neki od njih poricali da je on mrtav i predskazivali njegov povratak "da raširi pravdu u svijetu", ostali su održali *imāmet* njegove kćerke Fātime i bili nazvani *muslimije* ili *fātimije*. Jedan po imenu Sambāth je započeo ustanak u Khurasanu, tražeći osvetu za Ebū Muslima, ali je taj ustanak bio ugušen u toku sedamdeset dana. Za njih se sljedeći put čulo za vrijeme

NJIHOVA STRATEGIJA

Bātinijje imaju posebnu tehniku za primamljivanje i osvajanje masā.

Prvo, oni prave razliku između onih koji mogu biti uhvaćeni u zamku, onih koji su očajni i onih koji su pohlepni. Kada oni otkriju mogućeg sljedbenika, oni izbliza proučavaju njegovu prirodu.

Ako je on sklon *zuhdu*, oni ga pozivaju u dobročinstvo, istinu i napuštanje strasti.

Sa druge strane, ako je on naklonjen stastima, oni izjavljuju da je obavljanje obreda *'ibādeta* idiotizam, da je bogobožnost zabludjelost i da mudrost leži u traženju užitaka ovoga svijeta.

vlдавине *halife* el-Me'mūna, kada se Bābek (el-Khurremī) pobunio protiv vlasti i utvrdio se u Bathu, selu između Azerbejdžana i Arrana. On se održao tamo i otpočeo vladavinu terora od 817. do 838. godine ("*Enciklopedija islāma*", 257. str. i "*Fadāih el-Bātinijje*", 14. str.).

¹²¹ Direktni citat iz "*Fadāih el-Bātinijje*", 17. str.

Oni ovako isprva potvrđuju vjerovanje u ono čemu se škola mišljenja mogućeg sljedbenika pripisuje, a onda u umu "žrtve" stvaraju šubhe (sumnje) o njegovom vjerovanju.¹²²

Oni koji se odazovu njihovom pozivu su najčešće od sljedećih vrsta ljudi:

- Glupi pojedinci i neznalice
- Potomci *kisri* (perzijskih kraljeva), čije je carstvo prekinuto od strane islāmske države.
- Djeca *medžūsijā* koji nikada nisu prihvatili islām već su zadržali živim svoja vjerska ubjeđenja.
- Onaj koji žudi za vlašću i kontrolom nad drugima, ali je bio neuspješan.
- Oholi, nadmeni pojedinac koji teži za skrivenim znanjem, kojim bi potvrdio svoju intelektualnu superiornost nad masama.
- Ši'ija koji psovanje *ashāba* Allāhovog Poslanika, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, smatra vjerskom dužnošću.

¹²² Mirno i oprezno, novi član je pod zakletvom upoznavan sa tajnama ezoteričnih doktrinā, uključujući i tako zamršene i nerazumljive, kakvo je formiranje svemira emanacijom iz božanske esencije, seoba duša, emanacija božanstva u *Ismā'īlu* i iščekivanje njegovog *redž'ah* (bliskog povratka) kao Mehdiija. Govorilo se da je za pristupanje u sektu bilo potrebno sedam do devet etapa koje podsjećaju na današnje "slobodno masonstvo".

- Ateisti filozofi.
- Onaj koji je zbunjen u vezi svoje vjere.
- Moralno deprimirani koji je nadvladala ljubav prema užicima i koji principe vjere vide teškim.

NJIHOVA UBJEĐENJA (VJEROVANJA)

Ebū Hāmid et-Tūsī¹²³ je rekao:

"Bātinijje su ljudi koji se pripisuju islāmu, a naginju ka rāfidijama i njihovom vjerovanju, a djela su im suprotna islāmu. Među njihovim vjerovanjima je i vjerovanje u dva boga, oba bez početka u vremenu, ali je prvi razlog za postojanje drugog. Sābiq (prvi, onaj koji prethodi) nije opisan pojmovima postojanja ili nepostojanja zato što on niti postoji niti ne postoji, niti je znan niti je neznan, niti je opisiv niti je neopisiv. Od Sābiqa (prvog) je emanirao (proistekao) drugi, koji je prvi stvoritelj, a onda je u sljedećoj emanaciji univerzalna duša došla u postojanje. Prema njima, Allāhov Poslanik, sallallāhu 'alejhi we sellem, je izraz za osobu u kojoj Sābiq (prvi) putem drugoga emanira svetu i čistu

¹²³ Ebū Hāmid Muhammed ibn Muhammed et-Tūsī (1058-1111), šire poznat kao el-Gazālī. Rođen je u Tūsu i učio je tamo, kao i u Nejsaburu. Iz Nejsabura je otišao na dvor Nidhām el-Mulka, *seldžučkog vezira* i formirao je dio svoje pratnje pravnika i teologā do 1091. kada je određen da predaje u *Nidhāmija* medresi u Bagdādu. Tamo je predavao i pisao propise u skladu sa *šafi'ijskim medhhebom*. Također je pisao knjige protiv *bātinijja*, među kojima je i knjiga *"Fadāih el-Bātinijje"*.

snagu. Oni tvrde da je Džibril, 'alejhis-selām, samo izraz za inteligenciju koja je emanirana na Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem, a ne pojedinac po sebi. Svi se oni slažu da svako doba mora imati imāma ma'sūma (nepogrješivog) kome se treba vraćati za te'wīl (tumačenje) dhāhir (vidljivih) stvari, a čiji je 'ismeh (nepogrješivost) jednak nepogrješivosti Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem. Oni poriču povratak (budući svijet), tvrdeći da on predstavlja samo povratak stvari u njihov 'asl (osnovu) i povratak duše u njen 'asl (porijeklo). Što se tiče teklifa (vjerskih obavezā), oni su poznati po njihovom neograničenom uživanju u strastima; međutim, kada su suočeni sa ovim stavom, oni ga negiraju i umjesto toga potvrđuju nužnost teklifa (obaveza i zabrana) za čovjeka." ¹²⁴

Pošto nisu bili u stanju da odvrte ljude od Qur'āna i sunneta, oni su skrenuli ljude od istinskih značenja Qur'āna i sunneta u čudne šubhe (pogrešna shvatanja) koja su oni detaljno osmislili. Jer, da su oni otvoreno negirali Qur'ān i sunnet – po kratkom postupku bi bili pogubljeni.

Na primjer, oni su tvrdili da je značenje dženābeta ¹²⁵ prevremena objava tajni onome koji se odazvao njihovom

¹²⁴ El-Gazālī, "Fadāih el-Bātinijje", 38.-54. str.

¹²⁵ Dženābeh: stanje nečistoće prouzrokovano polnim odnosom ili ejakulacijom u snu.

pozivu. Gusul ¹²⁶ po njima znači obnavljanje čovjekovog ugovora, ako je čovjek prevremeno otkrio tajne ove sekte. *Zinā* (blud) znači ubacivanje kapi unutrašnjeg znanja u dušu koja još nije preuzela ovu prisegu (zakletvu). Slično ovome, *sijām* (post) znači apstinenciju od objavljivanja tajni. Ka'ba je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, lično, a *bāb* (vrata) su 'Alī ibn Ebī Tālib. Potop je poplava znanja koja davi one koji se pridržavaju za sumnjive ideje, a lađa (barka) je hamajlija koja štiti onoga koji se odazove pozivu. Vatra u koju je Allāhov Poslanik Ibrāhīm, *'alejhis-salātu wes-selām*, bačen se odnosi na Nemrudovu srdžbu, a ne na pravu vatru. Ismā'iloova žrtva je uzimanje prisege (zakletve) od njega, a štap Allāhovog Poslanika Musā'a su bili njegovi ubjedljivi argumenti. Je'džūdž i Me'džūdž su oni koji slijede spoljašnja i očigledna značenja vjere. ¹²⁷

Drugi, pored Ebū Hāmida, su prenijeli da oni (*bātinijje*) tvrde da se Allāh, kada je stvorio duše, pojavio među njima kao jedna od njih i prvi koji su Ga prepoznali su bili Selmān el-Fārisī, el-Miqdād i Ebū Dherr, dok je prvi koji Ga je porekao bio 'Umer ibnul-Hattāb pod imenom *Iblīs*.

¹²⁶ Potpuno kupanje koje se obavlja ako osoba uđe u stanje *dženābeta*, da bi postigla stanje čistoće (*tahāreh*) potrebno za određena vjerska djela poput *salāta* (*namāza*, tj. klanjanja).

¹²⁷ El-Gazālī, "*Fadāih el-Bātinijje*", 55.-58. str.

Oni imaju bezbroj drugih priča koje nisu vrijedne spomena. Ljudi poput ovih se ne drže ni jedne pravne tačke o kojoj se može povesti rasprava. Oni prosto izmišljaju ideje i koncepte u skladu sa okolnostima u kojima se nađu.

NJIHOVO BUĐENJE

Žeravica *bātinijā* kasnijih dana je ponovo upaljena 494. (1101.) godine. Te godine je sultān Dželālud-Dewleh Barqijāruq¹²⁸ (487-498 / 1094-1104) ubio preko 300 njihovih potomaka, kada su njihove zablude bile sasvim nenamjerno otkrivene i raskrinkane. Njihovi posjedi i imeci su istraženi i otkriveno je da je jedan od njih imao preko 70 kuća od graviranog kamena. Kada je izvještaj o ovome poslat *halīfi* i kada je izdato naređenje za hapšenje svakoga ko je osumnjičen da pripada ovoj sekti, niko se nije usuđivao da se zauzima za drugoga, iz straha da bi on *sām* također bio osumnjičen za ovakve sklonosti. Sumnjičenje i optuživanje se raširilo među masama poput požara, do te mjere da, ako bi neko nekoga mrzio, optužio bi ga da je on *bātinijja*, odvukao ga i ugrabio njegov imetak.

¹²⁸ On je bio *sultān* za vrijeme '*abbasijskog halīfe* el-Mustandhira (1094-1118), kao drugi nasljednik i sin Melik Šāha (Filip Hiti, "*Historija Arapa*", "*Macmillan Press*", London, 6. izdanje, 1958., 480. str. od Ibn Khallikāna. 1. tom, 154. str.).

Međutim, u kasnijim se vremenima prva zabilješka *bātinijā* desila za vrijeme vladavine Melik Šāha Dželālud-Dewleh (464-485 / 1072-1092),¹²⁹ kada se grupa njih sastala da klanja *bajram-namāz* u mjestu Sāweh. Žandari su saznali za njihovo okupljanje i uhapsili su određen broj njih, ali su ih kasnije pustili. Ovi su pokušali da namame (privuku) *mu'edhina* mjesta Sāweh u sektu, ali je on odbio njihove pozive, pa su ga oni ubili, bojeći se da bi on mogao raširiti glasine o njima. Kada je ta vijest došla do Nidhām el-Mulka (455-485 / 1063-1092),¹³⁰ on je ubio tesara (stolara) koji je bio optužen za ubistvo. Kao posljedica toga, njihov prvi politički atentat je bio atentat na Nidhām el-Mulka. Oni su govorili: "*Ubili ste stolara od nas, a mi smo ubili Nidhām el-Mulka u odmazdi.*"

Oni su počeli da se opasno šire u Asbahānu, a od vremena kada je Melik Šāh umro, oni su kidnapovali ljude, ubijali ih i bacali njihova tijela u lokalni bunar. Ako bi se vrijeme ikindije približilo, a čovjek se nije vratio kući – njegova bi porodica izgubila svaku nadu da će ga naći živog. Ljudi su preuzeli na sebe da izvrše istragu, pa su pronašli ženu u kući koja je odbila da ukloni prostirku. Kada su je oni prisilno

¹²⁹ *Sultān* koji je upravljao 'abbasijskom državom *halife* el-Muqtedija (1075-1094), pod kojim je *seldžučka* vlast dostigla svoj vrhunac ("*Historija Arapa*", 476. str.).

¹³⁰ Vezīr za vrijeme vladavine seldžučkih sultāna Alp Arslana i Melik Šāha.

uklonili, pod njom su našli četrdeset zakopanih leševa. Ubili su je i spalili njenu kuću i susjedstvo u kom je živjela. Kasnije su oni saznali za taktiku korišćenu pri ubistvima. Slijepi čovjek je sjedio blizu ulaska u sokak u kome je bila ta kuća i kada bi prolaznik naišao, on bi zatražio od njega da ga povede nekoliko koraka do sokaka. Kada bi njih dvojica došli do sokaka, ljudi iz kuće bi ga zgrabili, odvukli ga u kuću i nadjačali ga. Slijedeći ovaj događaj, stanovnici Asbahāna su sproveli potragu za drugim sljedbenicima sekte i ubili ogroman broj njih.

Prva tvrđava koju su *bātinijje* posjedovali pripadala je trgovcu žitom, prijatelju sultāna Melik Šāha koji je živio u regionu Dajlama zvanom Rūzabād.¹³¹ El-Hasan ibn es-Sabbāh iz grada Merwa, bivši pisar emīra tog grada i 'AbdurRezāq ibn Bahrān platili su *bātinijjskom* čuvaru tvrđave hiljadu i dvije stotine dinara da im je predaju. Ibn Es-Sabbāh i njegovi sljedbenici su okupirali tvrđavu 484. (1091.) godine za vrijeme

¹³¹ Drugi izvori prvu planinsku tvrđavu koja je zaposjednuta nazivaju Alamūt, sjeverozapadno od Qazwīna. Ona je strateški bila situirana na produžetku Alburz planinskog lanca, na nadmorskoj visini od preko 3.000 metara, između obala Kaspijskog jezera i perzijskih visoravni. Ovo "*orlovo gnijezdo*", a što po nekima njegovo ime i znači, dalo je "velikim učiteljima" *assassinā* centralnu jaku utvrdu od primarne važnosti. Njeno posjedovanje predstavlja prvu historijsku činjenicu u životu novog pokreta ("*Historija Arapa*", 446. str.).

vladavine sultan Melik Šāha. Kao mlad čovjek, Ibn es-Sabbāh je putovao u Misr, gdje se susreo sa *bātinijskim* misionarima i učio od njih. Nekoliko godina kasnije, on se vratio u svoju domovinu kao misionar i vođa *bātinijjā*.¹³²

Nakon zauzimanja tvrđave, njegov osnovni princip u pozivanju drugih je bio da jedino poziva ljude toliko glupe da nisu mogli da razlikuju između svoje lijeve i svoje desne (strane), one koji nisu imali niti znanja niti iskustva u životu. On bi svoje potencijalne sljedbenike hranio orasima, medom i čurekotom¹³³ dok se ne bi potpuno opustili, a tada bi se im se u živopisnim detaljima spomenulo nasilje i nepravda nanijeta Poslanikovim potomcima, sve dok ih ne bi obuzela osjećanja srdžbe i odvratnosti. Nakon toga bi ih on pitao kako je to moguće da su *'azraqijje*¹³⁴ i ostali *hawāridži* tako dobrovoljno

¹³² El-Hasan je bio ovlašten od strane glavnog *bātinijskog* misionara u Perziji Ibn 'Attāša 1072. da ide u Kairo kod *fātimijskog halife* el-Mustansira. Godine 1078. je on tamo stigao nakon što je prvo putovao kroz Perziju, Mesopotamiju i Siriju. U borbi za to ko će naslijediti starog vladara, on je uzeo stranu Nizāra, dok su drugi preferirali drugog el-Mustansirovog sina koji je okupirao egipatski tron po smrti svoga oca, po imenu el-Musta'lī. On se onda vratio na istok i zalagao se za Nizārovu stvar u različitim mjestima ("*Enciklopedija islāma*", 136. str.).

¹³³ Arapska riječ je: "*šūnīz*", šire poznat kao "*habbah sewdā*" (*nigella sativa*, lat. bot.)

¹³⁴ Najopasnija od *hawāridžskih* sekti koja je prijetila jedinstvu muslimanske imperije. Pod svojim osnivačem Nāfi'om ibn el-Azraqom ona

žrtvovali svoje živote u borbi protiv Emewijjā, a da su oni (*šī'ije*) bili tako nevoljni da priteknu u pomoć svome *imāmu*. Oni bi tada bili prepušteni toj misli da podiže njihov osjećaj krivice i da ih podstiče na borbu. ¹³⁵

Kada su Ibn es-Sabbāhovi sljedbenici počeli da prijete bezbjednosti države, izvršavajući atentate na učenjake i namjesnike, Melik Šāh je poslao izaslanika da zahtijeva njihovu pokornost i da zaprijeti Ibn es-Sabbāhu ako odbije. ¹³⁶

je ostvarila kontrolu nad Kirmānom, Fārsom i drugim istočnim provincijama i predstavljala stalnu prijetnju bezbjednosti Basre i okolnog predjela. Oni nisu nadvladani sve do 699. godine nakon godinā truda koje su se završili porazom i smrću posljednjeg od *'azraqijskih* vođā, Qatarī ibn el-Fudžā'a na rukama el-Hadždžādža ibn Jūsufa (*"Enciklopedija islāma"*, 247. str.).

¹³⁵ El-Hasan i njegovi sljedbenici su postal poznati kao *assassini*, prevedeno od strane francuskih hroničara krstaških ratova za vrijeme 12. stoljeća od arapske riječi *"haššāšīn"* (*konzumatori hašiša*) (*"Enciklopedija islāma"*, 48. str.).

¹³⁶ Jedna od prvih žrtava je bio poznati *vezīr* Nidhām el-Mulk 1092. Smrt *sultāna* Melik Šāha koja se desila ubrzo nakon toga, rezultirajuće rasprave za nasljednika među različitim pretendentima i ubrzo nakon toga pojava krstaških ratova u zemljama *islāma* bacili su muslimanski svijet u nered koji je osigurao veliki uspjeh *assassinima*. Njihova snaga je usljed toga postala veoma značajna u toku nekoliko godina, dok *seldžučki sultan* Muhammed Prvi nije sjeo na prijesto i bacio sve svoje trupe u borbu protiv *assassinā*. Tvrdava Dizkuha, zvanog Šāh-Diz po Melik Šāhu, u blizini Isfahana je u to vrijeme bila u rukama Ibn 'Attāša. Zauzeta je nakon žestokog otpora 1107. godine, a upravljanje ratom protiv *assassinā* je

povjereno turskom *emīru* Anuštefinu Širgīru. Nakon nekoliko uspjeha, on je došao do zauzimanja same tvrđave Alamūt kada ga je smrt Muhammeda Prvog (1118. godine) prisilila da privremeno obustavi opsadu. El-Hasan je preživio ovu opasnost skoro sedam godina. On je umro 1124., ostavljajući vođstvo *assassinā* Kiaja'u Buzung Ummend Rūdbāriju (1124-1138), koji je zaveštao upravljanje stvarima svojim potomcima. Za vrijeme vladavine ovih "velikih učitelja", assassini su više puta morali da izdrže pokušaje njihovog istrijebljivanja, ali niti su *halife*, niti *seldžučki sultāni* uspjeli u lomljenju njihove moći i uništavanju njihovog gnijezda *fesāda* (zla i nereda). Assassini su uspjevali da se mnogih svojih zakletih neprijateljā otarase atentatima i svojom revnosno sprovedenom propagandom. Oni su uspjeli u postizanju posebno čvrstog uporišta u Siriji gdje je *seldžučki* vladar Haleba Ridwān tražio njihovu pomoć. Ebū Tāhir es-Sā'igh je nakon toga poslat u Siriju kao emisar i stekao je mnoge sljedbenike, posebno u Halebu. Godine 1105. je on uspio da varkom sa puta ukloni namjesnika Apameje, ali su se njegove nade da postane vladar grada razbile, jer su krstaši ubrzo nakon toga zauzeli grad. Nekoliko godina kasnije perzijski izaslanik po imenu Bahrram je uspio u obezbjeđivanju velike pratnje i obezbjeđivanja posjeda grada Bānijās (1126), koji je bio predat krstašima tri godine kasnije. *Assassini* su često ulazili u prijateljske odnose sa kršćanima i nastavljali da ojačavaju svoju poziciju, pametno izvlačeći korist od političkih uslova. Godine 1140. oni su zauzeli Masajāf, tvrđavu na brdu, i druge tvrđave smještene u sjevernoj Siriji.

Mongoli, na koje su uticale ovako velike promjene u političkim uslovima Azije, također su doprinijeli pādu *assassinā*. Poslednji "veliki učitelj" *assassinā* Rukn ed-Dīn je tek stupio u službu kada je Hulāgu umarširao svoje trupe u Alamūt. Otpor je bio nemoguć, pa je Rukn ed-Din morao da se preda (1256. godine) i bio je pogubljen. Jaka uporišta *assassinā* su bila preuzeta, a neka od njih su sravnjena sa zemljom. Brdske tvrđave Sirije pale su 1260. godine pod navalom Mongolā, ali je konačni udarac *assassinima* zadao *memlučki sultān* Bejbers 1271. godine. Ovo je zauvijek okončalo političku moć ove grozne sekte ("*Enciklopedija islāma*", 48. i 49. str.).

Ibn es-Sabbāh je izaslaniku Melik Šāha rekao da će mu pokazati svoj odgovor, a potom je grupi svojih sljedbenika koji su sjedeli blizu njega rekao: *"Ja bih volio da vas spasem, šaljući vas svome Gospodaru, pa ko je spreman?"*

Svi su oni ispružili svoje vratove, željni da budu odabrani. Sultānov izaslanik je pretpostavio da Ibn es-Sabbāh cilja na pismo koje želi da oni ponesu do Melik Šāha.

Ibn es-Sabbāh je onda klimnuo glavom jednom mladom čovjeku koji je brzo poskočio i rekao mu da se ubije.

Mladić je pokorno izvukao bodež, ubo se u Ademovu jabučicu (prednji dio grkljana) i stropoštao se mrtav.

On je onda rekao drugom čovjeku da se baci sa zidova tvrđave, što je on momentalno uradio, razbivši se o stijene ispod.

Ibn es-Sabbāh se onda okrenuo sultānovom izaslaniku i rekao: *"Reci svom vođi da ja sa sobom imam dvadeset hiljada drugih, meni ovako pokornih kakvi su ovi. To je moj odgovor."*

Kada se izaslanik vratio sultānu Melik Šāhu i obavijestio ga o onome što se desilo, Melik Šāh je bio tako zaprepašten da je odlučio da ih nakon toga ostavi na miru. Kao posljedica ovoga, mnoge druge tvrđave su pale u ruke Hasan ibn es-Sabbāha i njegovih sljedbenika i oni su ubili mnoge provincijske namjesnike i ministre 'abbasijske države.

DOSADAŠNJA IZDANJA
"KELIMETUL-HAQQ":

- **Dokazi za obaveznost pokrivanja lica**
(*Ebu Ahmed*)

- **Dokazi da je isbāl harām**
(*Ebu Ahmed*)

- **Kritika demokratije i ilustracija njene stvarnosti**
(*'AbdulQādir bin 'Abdul' Azīz*)

- **Bolest irdžā'a**
(*grupa autora*)

- **Šta čini "Lā ilāhe illAllāh", a šta ga poništava?**
(*Hamid 'Alī Khān*)

- **Kome se to priviđaju tekfirovci u Sandžaku i Bosni?**
(*'Proglas o tekfiru'' i odgovori na njega*)
(*Kelimetul-Haqq*)

- **Zalutale sekte sūfija i ši'ija**
(*Kelimetul-Haqq*)

- **Isukana sablja na psovača Allāha, vjere i Poslanika**
(*Ebū Muhammed el-Maqḏīsī*)
- **Šubhe vezane za propis demokratije u islāmu**
(*grupa autora*)
- **'Aqīda potpomognute skupine**
(*'AbdulMedžīd el-Munī'*)
- **Tewhīd el-hākimijje**
(*grupa autora*)
- **Allāhova pomoć je, zaista, blizu**
(*Sulejmān bin Nāsir el-'Ulwān*)
- **Demokratija je vjera**
(*Ebū Muhammed el-Maqḏīsī*)
- **Obaveze koje je dužan spoznati svaki muslimān i muslimānka**
(*šejhul-islām Muhammed bin 'AbdulWehhāb*)
- **Ovo je ono što vam je vaš Gospodar obećao**
(*Reagovanje na incident u Novom Pazaru ispred Arap-džamije 3. nov. 2006. god.*)
(*Kelimetul-Haqq*)

- **Podučavanje najvažnijim pitanjima**
(*Ahmed el-Hālīdī*)
- **Može li se opravdavati neznanjem u djelima velikog širka i jasnog kufra?**
(*Ebu Muhammed*)
- **Millet Ibrāhīm**
(*Ebū Muhammed el-Maqdisī*)
- **'Aqīda ehliš-sunneta wel-džemā'ata**
(*Metn/tekst sedam velikih djela 'aqīde muslimāna na jednom mjestu, u jednoj knjizi:*
'Wasitijska 'aqīda', 'Tahāwijjeva 'aqīda',
'Kitābut-tewhīd', 'Tri načela',
'Otklanjanje sumnji',
'Djela koja izvode iz vjere' i 'Šest načela')
- **Šerī'atski hidžāb**
(*Kelimetul-Haqq*)
- **Istina o Turcima Osmanlijama**
(*Ebū Ahmed*)
- **Muslimān ili mušrik**
(*Ebū Hamza*)

- **Dokazi za propis prijateljavanja sa mušricima**
*(šejh Sulejmān bin 'Abdullāh
bin Muhammed bin 'AbdulWehhāb)*
- **Biografija imāma Ahmeda, rahimehullāh**
- **Uzvišena znamenitost u vrlinama Ibn Tejmijje**
(imām el-Bezzār)
- **Osnove sunneta (Usūlus-Sunne)**
(imām Ahmed ibn Hanbel)
- **Islām – savršeno potpuna vjera**
(Muhammed el-Emīn eš-Šenqītī)
- **Iblisova obmana**
(Ibnul-Džewzī)